

Beteckning: _____

Akademien för teknik och miljö

Friluftsliv – En kvalitativ studie om faktorer som påverkar undervisningen

Eric Pousette
Ht-2012

30hp avancerad nivå

Läroprogrammet 270 hp
Examinator: Göran Svedsäter Handledare: Kajsa Jerlinder

Sammanfattning: Syftet med det här arbetet var att undersöka hur lärare i idrott och hälsa och blivande idrottslärare ser på friluftsmomentet samt att undersöka faktorer som påverkar undervisningen i momentet. För att uppnå syftet med uppsatsen har åtta intervjuer genomförts med fyra aktiva idrottslärare och fyra studenter som läst samma idrottslärarutbildning.

Utifrån syftet formulerades det en frågeställning om hur de definierar friluftsliv, hur momentet bedrivs, faktorer som påverkar undervisningen och hur idrottslärarutbildningen anpassar sig till skolundervisningen. Den insamlade datan har analyserats utifrån ramfaktorteorin och läroplansteorin. Resultatet visar att respondenterna har en samstämmig definition av friluftsliv. Friluftsupervisningen bedrivs på ett liknande sätt bland idrottslärarna, de aktiviteter som vanligtvis förekommer är bl.a. längdskidåkning, skridskoåkning och orientering. Faktorer som påverkar undervisningen är främst ramfaktorer som är utom idrottslärarens befogenheter, särskilt är det tiden som påverkar mest.

Studien visar en generell samsyn kring hur respondenterna definierar friluftsliv men det som realiseras i undervisningen liknar en annan typ av friluftsliv. Både idrottslärarna och idrottslärarstudenterna anser att friluftsmomentet i idrottslärarutbildningen skildras på ett sätt som inte anpassar sig till den egentliga skolundervisningen.

Nyckelord: Friluftsliv, idrott och hälsa, ramfaktorer och undervisning

Förord

Först och främst vill jag tacka alla idrottslärare och studenter som har ställt upp i den här undersökningen och gjort allt möjligt. Avslutningsvis vill jag även tacka min familj och mina kurskamrater som har varit ett stort stöd under hela den här hösten.

Eric Pousette

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 Bakgrund	2
1.1.1 Friluftslivets Historia.....	2
1.1.2 Friluftslivets historia i Sverige	3
1.2 Litteraturgenomgång	4
1.2.1 Definitioner av friluftsliv och friluftsverksamhet	4
1.2.2 Friluftspedagogik	6
1.2.3 Friluftsliv i ämnet idrott och hälsa	7
1.2.4 Friluftsdagar	9
1.3 Forskningsläge	10
1.4 Teoretisk ram.....	12
1.4.1 Läroplansteori.....	12
1.4.2 Ramfaktorteori	13
1.5 Syfte och frågeställning.....	14
2 METOD.....	15
2.1 Urval.....	15
2.2 Datainsamlingsmetoder	15
2.2.1 Intervjuer	16
2.3 Procedur	16
2.4 Analysmetoder	17
2.5 Databearbetning	17
3 RESULTAT	18
3.1 Definitioner och tankegångar kring friluftsliv	18
3.2 Friluftkundervisningen	19
3.3 Friluftsdagar endast under grundskolans senare år	20
3.4 Faktorer som påverkar undervisningen	21
3.5 Friluftkundervisning utifrån statens definition	24
3.6 Idrottsläroplanutbildningen och verkligheten	25
3.6.1 Idrottsläroplanernas erfarenheter från utbildningen.....	25
3.6.2 Idrottsläroplanstudenternas utbildning.....	26
3.6.3 Två olika världar	27
4 DISKUSSION	29
4.1 Sammanfattning	29
4.2 Teoretisk tolkning och reflektion	31
4.3 Tillförlitlighet och Metoddiskussionen	34
4.4 Förslag till fortsatt forskning.....	35
REFERENSER.....	36
BILAGOR.....	39
Bilaga 1 Informationsmail.....	39
Bilaga 2 Intervjufrågor (Idrottsläroplaner).....	40
Bilaga 3 Intervjufrågor (Idrottsläroplanstudenter).....	41

1 INLEDNING

Under min tid som elev i grundskolan och som student på idrottslärarutbildningen har jag funderat över friluftsliv i ämnet idrott och hälsa. Friluftslivsundervisningen är en omfattande del i idrottslärarutbildningen och nämns tydligt i styrdokumentet för idrott och hälsa. Ett moment som av egen erfarenhet sällan tillämpats i skolundervisningen. Den typ av friluftsliv som jag har fått erfara under idrottslärarutbildningen var för mig något jag aldrig upplevt under min egen skoltid. Är friluftsliv att orientera, åka skridskor eller att fjällvandring? Dessa frågor ställer jag mig när jag reflekterar kring ämnet, går det verkligen att hitta en tydlig definition av friluftsliv i ämnet idrott och hälsa? Intressant är också att veta vad det är som påverkar valen av friluftslivstyper som bedrivs. De olika funderingar har gjort mig intresserad kring ämnet och väckt ett intresse av hur idrottslärare och blivande idrottslärare tänker på friluftsliv i undervisningen.

Johnny Nilsson (2007) diskuterar problematiken med att definiera friluftsliv, han menar att det oftast blir en generell definition av begreppet som är svår att avgränsa. Som begrepp är friluftsliv någonting komplext (Nilsson, 2007). Den statliga definitionen av friluftsliv beskrivs såhär:

Med friluftsliv avses vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling (Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer, 1999).

Erik Backman (2010) har gjort en avhandling som heter ”*Friluftsliv in Swedish physical education – a struggle of values*”. I den undersöker han friluftsliv och hur det värderas inom idrott och hälsa. Backman menar att diskussionen kring vad friluftsliv är och inte är kan bidra till svårigheter kring ämnet.

Skolinspektionen slår utifrån sin senaste kvalitetsgranskning i idrott och hälsa fast att ett viktigt utbildningsområde för lärare inom ämnet behöver utveckla fler arbetssätt för att omsätta undervisningen efter läroplanen och kursens mål. Vidare förevisar också granskningen att kompetensutvecklingen i ämnesinriktad undervisning behöver en tydligare bredd och variation (Skolinspektionen, 2012). Det är intressant att sätta det i relation till undervisningen i friluftsliv. Ämnet har intresserat mig då jag uppfattar det oklart om hur friluftslivsundervisningen ska bedrivas utifrån mina egna erfarenheter och idrottslärarutbildningen.

Syftet med detta arbete är att undersöka hur lärare i idrott och hälsa och blivande idrottslärare ser på friluftsliv samt att undersöka faktorer som påverkar undervisningen. Ambitionen med arbetet är att bidra med kunskap om undervisningen i friluftsliv vad det gäller faktorer som påverkar. Framförallt vill jag bidra med en medvetenhet om hur idrottslärarutbildningen ser ut i förhållande till skolundervisningen.

1.1 Bakgrund

Friluftsvksamhet inrättades i skolan redan under 1800-talet, sedan dess har ämnets innebörd ändrats i nya läroplaner som kommit under årens lopp. Syftet med friluftsvksamheten har även ändrats under åren samtidigt som nya läroplaner avlöst varandra. Läroplanernas innehåll har bland annat präglats av vad som för den tiden ansågs vara viktigt gällande friluftsliv. 1927 togs beslut att 15 dagar skulle läggas till friluftsliv (Al-Abdi 1984). Sedan dess har ”friluftsdagar” varit ett viktigt inslag i skolan till att idag vara en frivillig verksamhet (Svenning, 2001). Svenning (2001) menar att motiven för friluftsliv ändrats genom åren:

från friluftsliv som metod, - friluftsliv som ett stärkande och härdande av nationen,
- friluftsliv som en sund motvikt till och avbrott till ”den vanliga skolan” (i
bemärkelsen stillasittande inomhusundervisning) till – friluftsliv som en grund till
miljömedvetenhet. (Svenning, 2001:5)

Friluftsliv har haft olika innebörd under årens lopp. All idrottsverksamhet som bedrevs utomhus räknades som friluftsvksamhet enligt Öhman & Sundberg (2000) och friluftsdagar användes ofta för olika tävlingsmoment.

1.1.1 Friluftslivets historia

Forskare menar att natur – och friluftslivets historia sträcker sig så långt tillbaka i tiden som till “1700-talets naturromantik” (Backman, 2004). Kända karaktärer genom historien som Jean-Jacques Rousseau, Johann Christoph Friedrich Guths Muts och botanikern från Sverige Carl von Linné har ansetts betydliga för att sprida kunskap och intresse för naturen under 1700-talets slut. Naturen var tidigare en plats som sågs som främmande och otäck. Istället blev det nu en plats för aktivering och återhämtning. Den här perioden kallas för den ”första gröna vågen” (Backman, 2004).

Den “andra gröna vågen” inträffade kring förra sekelskiftet, den förknippas med synen på den vilda naturen ur författares, konstnärers och upptäcktsresandes ögon. Urbanisering och industrialiseringen tog fart under den här tiden, i samband med utvecklingen blev möjligheterna för fler människor att utnyttja fritiden vanligare. Friluftsliv, turism och rekreation blev viktiga ekonomiska faktorer. I samband med friluftsvksamheter som cykling, orientering och skidåkning bildades lokala föreningar som med tiden kom att övergå till hela idrottsföreningar (Backman, 2004).

Den ”tredje gröna vågen” ägde rum på 1970-talet. Den tiden utmärks med att intresset för miljö- och naturfrågor blev uppmärksammat på alla plan i samhället. Frågorna kring miljön blev stora frågor politiskt och massmedialt. Nya rörelser med miljö som inriktning bildades och frågor som hur ett ”ekologiskt hållbart samhället” skulle bedrivas. Friluftsliv som en metod till miljömedvetenhet framhölls av friluftsvorganisationerna som bildats under tiden. Den ”tredje gröna vågen” har inneburit en ökad differentiering inom området för friluftsliv (Backman, 2004).

1.1.2 Friluftslivets historia i Sverige

Friluftslivets historia i Sverige går att räkna 100 år tillbaka. Till en början handlade det ofta om välbärgade personer som ägnade sig åt ”alpinism” och ”stärkande friluftsliv” (Sandell & Sörlin, 2008). Den svenska turistföreningen manade till befolkningen ”känn ditt land”. Liknande strukturer pågick i Västeuropa och Nordamerika. Mot slutet av 1800-talet växte ett nytt samhälle fram, industrisamhället och i samband med industrisamhällets framväxt blev friluftsliv en viktig del med naturumgänge och dess förhållande till landskapet (Sandell & Sörlin, 2008).

Det är skolans ambition idag att genom naturupplevelser stärka elevernas miljöengagemang och ge ett pedagogiskt verktyg för livslång hälsa. (Sandell & Sörlin, 2008:)

Friluftsliv och naturkontakt var något som under hela 1900-talet växt fram som ett fostrande syfte. Friluftsförbundet, Svenska Scoutförbundet och 4H-rörelsen använder sedan länge i sin verksamhet ungdomsfostran genom friluftsliv från 1900-talets början till idag. Med friluftslivets framväxt utvecklades en ny natursyn. Den blev mer förskönad och naturen var en plats där man sågs som en besökare han eller hon skildrade. Tidigare sågs naturen som något som nyttjades framförallt från skogsbruk-, jordbruks- och fiskarsamhällenas perspektiv.

Kring mellankrigstiden sågs friluftsliv som en viktig metod för att bidra till människans sundhet, nykterhet, hälsa och gymnastik.

Behovet av friluftsliv som motvikt mot stadslivets nedbrytande livsstil och miljö är ett ständigt återkommande tema vid friluftslivets etablering runt sekelskiftet. (Sandell & Sörlin, 2008:38)

Kring sekelskiftet då industrialiseringen var i full gång och urbaniseringen påtaglig gav det en grund till folkets intresse för fritidsaktiviteter. Med semesterlagstiftningen 1938 gjordes det också möjligt för folket att använda sig av fritid. Rekreation och friluftsliv blev allt mer betydelsefullt. Olika föreningar bildades då intresset för naturen bland barn och vuxna blev större. Friluftslivet sågs som en metod för uppfostran hos ungdomar. Det sågs också som en viktig kontrast till stadslivet som uppfattades som onyttig och osund för kroppen. (Brügge, Glantz & Sandell, 2007)

1.2 Litteraturgenomgång

Det här avsnittet kommer att behandla litteratur kring friluftsliv med inriktning mot skolan. Ämnen som beskrivs är definitionen av friluftsliv, friluftspedagogik, friluftsliv inom idrott och hälsa, friluftsdagar samt tidigare forskning på området.

1.2.1 Definitioner av friluftsliv och friluftsverksamhet

De två begreppen *friluftsliv* och *friluftsverksamhet* har många olika och omfattande betydelser. Som tidigare nämnts så kan friluftsliv vara så pass omfattande att all form av aktiviteter och vistelse utomhus är friluftsliv enligt Öhman & Sundberg (2000). Definitionerna kan ibland vara så pass vida att de enligt Emmelin (1994) framstår som innehållslösa vilket kan synas i styrdokumenterna då dem blir väldigt vida och fri för tolkning. När friluftsverksamhet och friluftsliv blandas kan aktiviteter som fotboll och friidrott uppfattas som friluftsliv enligt Bergström och Eriksson (1993) som kartlagt friluftslivet i Stockholms län. Leif Yttergren (1996) nämner också problematiken kring friluftsliv och friluftsverksamhet och dess vida definitioner. Något som Backman (2004) tar upp är den statliga idrottsutredningen 1969. Utredningen ansåg att det var omöjligt att sära idrott och friluftsliv åt och att de därför skulle överensstamma under en gemensam definition och organisation. Den här utredningen definierade idrott och friluftsliv som följande: "(...) fysisk aktivitet som människor utför för att få motion och rekreation eller uppnå resultat" (Lindroth & Blom, 1995:11). En definition som enligt tidigare nämnda går ihop mer under vida definitioner där friluftsliv ingår i en mer tävlingsverksamhet. Som svar på den definitionen så visade Friluftsförbundet under samma tid kring 1960-talet sin syn på friluftsliv: "Friluftsliv är att utnyttja naturen för rekreation och avkoppling" (Yttergren, 1996:11). Backman (2004) kommenterar sin syn på definitionen som han anser felformulerad då den nämner att det handlar om att utnyttja naturen, något som i dagens läge är olyckligt. Exploatering av naturen för egna syften är inte sunt för miljön enligt honom. Han nämner också att Friluftsförbundet idag definierar friluftsliv annorlunda, att det istället handlar om att naturen ger en upplevelse istället för att den utnyttjas i syfte till upplevelse (Backman, 2004).

Statens folkhälsoinstitut ger en blick över hur friluftsliv definieras på ett statligt håll, de definierar friluftsliv på följande sätt:

Med friluftsliv avses vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling (Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer, 1999).

Den här definitionen är tydlig med att särskilja friluftsliv från tävlingsverksamhet och ett sätt att upprätthålla dess unika bidrag från idrotten. Det är vanligt att statliga myndigheter, främjandeorganisationer, högskolor och forskare inom området betonar friluftslivets egenart (Backman, 2004).

Nilsson (2007) kommenterar även denna definition från statens folkhälsoinstitut och betonar särdragningen mellan friluftsliv och tävlingsverksamhet. Han går igenom definitionen ordagrant för att ge en tydligare bild. Begrepp som naturupplevelser och miljöombyte anser

han vara överflödig i sin innebörd. Han menar att om du redan bor in en typisk naturmiljö i skogen så skulle en naturupplevelse kunna erfaras utan ett miljöombyte medan en annan måste ta sig ut för en naturupplevelse och då blir ett miljöombyte naturligt. Föreningen mellan *fysisk aktivitet* och *utan krav på prestation* är något enligt Nilsson (2007) som blir motsägelsefullt. Det är väldigt svårt att undgå då *fysisk aktivitet* på alla nivåer innebär en viss form av prestation. Han tar även upp olika typer av friluftsliv som han kallar *kortvarigt friluftsliv*, *medellångt friluftsliv* och *långvarigt friluftsliv*. *Kortvarigt friluftsliv* innebär friluftsliv som endast håller på mellan 0,5-3 timmar och kan exempelvis innehålla promenader eller cykelturer. *Medellångt friluftsliv* är längre och varar mellan antingen en halv eller heldag som kan innehålla exempelvis vandring. Till sist så handlar det *långvariga friluftslivet* om aktiviteter som sträcker sig längre än ett dygn som exempelvis övernattningar i naturen eller fjällvandringar. I samband med de olika typerna av friluftsliv så diskuterar även Nilsson (2007) om miljöaspekten kring det hela. Han menar att mer tätortsnära friluftsliv är att föredra i sammanhanget. Men då spelar också en geografisk aspekt in då skolan kan ligga mitt i en stad och närmaste avstånd till naturmiljöer är påtaglig. Då det *medellånga friluftslivet* som är vanligt i Sverige i form t.ex. dagsutflykter ofta kräver transport utanför stadsgränsen får friluftslivet att innebära en miljöbelastning.

Eskilsson, Magnusson & Carlqvist (1981) beskriver i sin bok om friluftsverksamheten i grundskolan:

Friluftsliv ett övergripande begrepp för en mängd aktiviteter ute i skog och mark, till fjälls och på sjön; vandringar, skidturer, exkursioner, lekar, lägerliv m.m.
(Eskilsson, Magnusson & Carlqvist (1981:8)

I boken *Friluftsport och äventyrsidrott* hänvisar Åsa Bäckström (2011:39) till Søren Andkjær (2010) som menar att ”Friluftsliv handler om menneskelig aktivitet og bevægelse i landskaber som kan opleves eller karakteriseres som natur”.

Al-Abdi (1984) menar att friluftsverksamhet kan utgöra ett bra komplement till ”skolans övriga fostran”. Att aktiviteter som inte utövas i skolan så som t.ex. skidåkning, skridskoåkning och simning bidrar till detta. Friluftsverksamheten kan användas som en metod för skolorna att integrera olika ämnen och ta upp ämnen som miljöfrågor och friskvård m.m. Al-Abdi (1984) hävdar dessutom att en gemensam nämnare mellan friluftsverksamhet och friluftsliv är att ”båda bör bedrivas utomhus”.

1.2.2 Friluftspedagogik

I stort handlar friluftspedagogik om medvetna val av ledarstil, friluftsstil och friluftsmotiv. En lärare eller fritidslärare tänker ofta "egoistiskt" när det gäller att ha tillgång till natur för att undervisningen ska bli så bra som möjligt (Brügge, Glantz & Sandell, 2007). "När vi sysslar med friluftsliv försöker vi i regel söka upp områden där naturen är så "fri" som möjligt" (ibid:11)

Den kanske största kraft som friluftsliv har genom pedagogiken är "upplevelse av alternativa livsvärden och att på ett påtagligt sätt kunna ge oss proportioner" (Brügge, Glantz & Sandell, 2007:22). I boken *Friluftslivets pedagogik* nämner dem tre stilar av friluftsliv.

"Dominans" – stilen

I den här stilen står den enskilda aktiviteten i fokus och medvetet försöker man "dominera" och behärska naturen. Enligt den här stilen så är friluftslivet mer av en "upplevelseindustri" där naturen anpassas till aktiviteter. Om inte det rådande klimatet är anpassat för en speciell aktivitet så kan det byggas om eller till och med inomhus som t.ex. klätterväggar eller äventyrsbad. Ett exempel på att frigöra sig nästintill helt och hållet från friluftsliv inom den här stilen är dataspel av typen skid- eller skoteråkning. Ur en pedagogisk synvinkel så är styrkan med den här stilen av friluftsliv lätt att göra spännande. Genom att denna typ ofta visas i media genom reklam och tävlingar av olika slag kan den också ses som spännande för en själv som åskådare (Brügge, Glantz & Sandell, 2007).

"Aktiva anpassnings" – stilen

I den här stilen är omgivningen det centrala och utgångspunkten för bl.a. naturutnyttjande och friluftsliv. Som stilen heter så anpassar man sig till omgivningens miljö och väder etc. På ett aktivt sätt anpassar man sig till naturen och på olika sätt nyttjar och förändrar naturen. Naturen ses som en plats där man kan verka och bo i. Till den här stilen av friluftsliv kan fiske, kolmilor och jakt nämnas etc. Det är exempel på aktivt landskapsutnyttjande och "ekoturism". Den här typen av friluftsliv har mycket goda pedagogiska fördelar framförallt då naturen nyttjas i till bl.a. skydd, mat och värme. Dock kan tidsaspekten vara ett problem för att kunna utnyttja pedagogiken helt. Miljö och väder kan också vara ett hinder i undervisningen. (Brügge, Glantz & Sandell, 2007)

"Passiva anpassnings" – stilen

Den här typen av friluftsliv utgår också ifrån det lokala landskapet men det primära i den här stilen är att endas anpassa och inte alls påverka naturen. Här blir man mer något av en "besökare" eller "betraktare" av t.ex. ett fjäll eller en strand. Reservatstänkandet är typiskt för den här stilen som varit en viktig del av friluftsliv och införande av nationalparker. Ur ett pedagogiskt perspektiv så är den stora fördelen med den här friluftsstilen att den ryms inom allemansrätten och dess bestämmelser. Om pedagogen inte kan se andra möjligheter än de som är planerad då t.ex. vädret kan ställa till det så kan den här friluftsstilen vara svår. En risk är också att undervisningen kan upplevas ytlig om pedagogen inte kan engagera eleverna. Är man kunnig inom något område som har med naturen att göra och kan förmedla kunskapen till eleverna så underlättar undervisningen (Brügge, Glantz & Sandell, 2007).

1.2.3 Friluftsliv i ämnet idrott och hälsa

Utvecklingen av friluftsliv i skolan från 1955 till Lpo94 och Lgr11 kan man enligt Backman (2004:179) säga att den gått från ”en mer specificerad innehållsdeklaration till en mindre uttalad sådan”. Friluftsliv som begrepp fanns inte med i läroplanerna Lgr62 eller Lgr69, istället så talades det om skidåkning, orientering, simning och skridskoåkning. I läroplanerna nämns också att idrottsläraren förväntades att svara för friluftsliv genom samarbete av olika ämnen och friluftsdagar för att möjliggöra den tidskrävande undervisningen. I Lgr80 står det såhär om ett av idrottsämnets mål:

Under vistelse i naturen skall eleverna skaffa sig kunskaper om friluftsliv, få förståelse för den ekologiska balansen samt lära sig ta ansvar för naturen och utnyttja den rätt för rekreation och friluftsliv (Backman, 2004:179)

I den här läroplanen (Lgr80) tas friluftsliv upp som ett huvudmoment med orientering, något som kan ses som liknande moment då de stod för nästan samma innehåll. Momenten skiljs dock åt en del i innehåll då orientering innebär att kunna hantera karta och kompass. Friluftsliv innebär att kunna hålla i vandringer under olika årstider och lära sig naturvård. I Lpo94 under idrott och hälsa uppbyggnad och karaktär står detta kring friluftsliv:

Ämnet anknyter också till de starka kulturella traditioner som finns i Sverige när det gäller att vistas i naturen. Genom friluftsliv och vistelse i skog och mark får eleverna upplevelser, kunskaper och erfarenheter som kan stimulera ett fortsatt intresse för friluftsliv, natur och miljöfrågor. Ämnet bidrar på så sätt till att väcka engagemang för betydelsen av att skydda och vårda natur och miljö.

I den nyare läroplanen (Lpo94) är det tydligt att det kulturella värdet av friluftsliv är centralt. Något mer märkbart är hur barn och ungdomars miljömedvetenhet med hjälp av friluftsliv ska bli bättre. I läroplanen är friluftsliv med livräddning, simning, ergonomi och orientering ämnen som finns med som mål i kursplanen. Efter avslutad kurs ska eleverna:

Årskurs 5

”... ha grundläggande kunskaper om friluftsliv samt känna till principerna för allemansrätten.”

Årskurs 9

”... Kunna planera och genomföra vistelse i naturen under olika årstider.”

För att uppnå dessa mål är det upp till läraren att utläsa och det nämns ingenting om vilka aktiviteter eller arbetsätt som ska tillämpas (Backman, 2004).

I den senaste kursplanen (Lgr11) för idrott och hälsa vid grundskolan står det under ämnets syfte bl.a:

Genom undervisningen ska eleverna utveckla förmågan att vistas i utemiljöer och naturen under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv (Lgr11)

Det nämns också att eleverna ska lära sig att hantera nödsituationer och säkerhetsfaktorer vid fysisk aktivitet. I årskurs 7-9 under det centrala innehållet kring *friluftsliv och utevistelse* ska eleverna:

- Att orientera i okända miljöer med hjälp av kartor och andra hjälpmedel för positionering.
- Hur olika friluftaktiviteter kan planeras, organiseras och genomföras.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.
- Kulturella traditioner i samband med friluftsliv och utevistelse.
- Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hantering av nödsituationer i och vid vatten med alternativa hjälpredskap, enligt principen för den förlängda armen.

(Lgr11)

I ämnesplanen för idrott och hälsa på gymnasiet så nämns inte benämningen friluftsliv något speciellt under syftet. De beskriver ämnet mer vid begrepp som utemiljöer och miljömedvetenhet.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar intresse för och förmåga att använda olika rörelseaktiviteter, utemiljöer och naturen som en källa till välbefinnande. (Lgy11)

Tittar man på de som kursen ska behandla under det centrala innehållet, står följande som knyter an till friluftsliv:

- Motions-, idrotts – och friluftaktiviteter som utvecklar en allsidig kroppslig förmåga.
- Utemiljöer och naturen som arena för rörelseaktiviteter och rekreation.
- Metoder och redskap för friluftsliv.
- Säkerhet i samband med fysiska aktiviteter och friluftsliv.

(Lgy11)

I den nya ämnesplanen för gymnasieskolan står friluftsliv med som många andra moment som ska bedrivas i idrott och hälsa undervisningen. I kursplanen till grundskolans senare år finns ämnet med som en underrubrik tillsammans med utevistelse. Där punktats det tydligt upp olika aktiviteter och kunskaper som hör till ämnet. Hur ämnet ska behandlas i gymnasiet blir mer tolkningsbart.

1.2.4 Friluftsdagar

Yttergren (1996) har studerat friluftsdagarnas betydelse i skolan. Friluftsdagar har länge varit vanligt förekommande, genom hela 1900-talet fram till Lpo94 fanns det friluftsdagar inplanerade varje läsår. Redan på 1890-talet så bildades det en opinion för införande av friluftsliv som skulle ingå i skolans obligatoriska undervisning. Dåtidens ökande hälsomedvetenhet samt strävan att bilda eleverna till dugliga samhällsmedborgare var en del av orsaken till införandet. Detta synsätt blev något nytt i förhållande till tidigare pedagogiska metoder, syftet med införandet av friluftsliv var att det sågs som ett komplement till gymnastikundervisningen. Med det nya komplementet skulle också den totala tiden för den ”fysiska fostran” öka. Det kom att dröja ända fram till 1905 innan ämnet skulle tillämpas i skolundervisningen, då skulle eleverna ha ”friluftsverksamhet” två till tre tillfällen varje termin (Yttergren, 1996).

Genombrottet för friluftslivet i skolan skulle komma att dröja fram till 1928 då en revidering av läroverkstadgan innebar att 15 heldagar skulle användas till friluftsdagar, vilket kom att innebära att friluftslivet skulle få nästan lika mycket tid som den obligatoriska gymnastikundervisningen. 1932 kom antalet friluftsdagar att minskas till minst tio eller högst tolv friluftsdagar per år. I den nuvarande grundskolan eller dåtidens folkskola skulle det dröja ända fram till 1940 med obligatoriska friluftsdagar, då skulle fyra till sex dagar avses för friluftsverksamhet (Yttergren, 1996).

Under 1980-talet såg förhållandena likartade ut, då skulle fyra till åtta dagar avses för friluftsverksamhet enligt läroplanen för grundskolan (Lgr80). Nu gjorde de också en förklaring mellan friluftsliv och friluftsverksamhet. Friluftsverksamhet är: ”när verksamheten under ett vist antal dagar då arbetet inom skolans väggar byts ut mot aktiviteter utomhus” (Yttergren, 1996:19)

Fram till Lpo94 var det bestämt antal friluftsdagar och skolan skulle se till att genomföra dessa, samt att lärarna i idrott och hälsa skulle ansvara för planeringen och genomförandet av dem. Läroplanen Lpo94 säger att antalet friluftsdagar inte är bestämda utan det är något som varje enskild skola bestämmer (Backman, 2004).

Friluftsverksamheten skulle ofta äga rum under friluftsdagar om man tittar på läroplanerna genom åren. I grundskolans läroplan från 1962 och 1969 stod den uttryckligen att friluftsverksamheten skulle äga rum under dessa friluftsdagar (Yttergren 1996). Från 1928 då antalet bestämda friluftsdagar var omkring 15 fram till Lpo94 då de avreglerades är det numera upp till varje enskild skola antalet dagar som ska bedrivas. Då koncentrerade istället läroplanen på friluftslivets betydelse (Svenning, 2001).

1.3 Forskningsläge

En som har gjort mycket forskning om friluftsupervisningen i skolan och hur ämnet tas upp i idrottsläraryrket är Erik Backman. Han har studerat friluftsupervisningen utifrån utbildningssociologiska villkor bakom undervisningen inom friluftsliv i skolan. Han har bl.a. gjort studien *Friluftsliv in Swedish physical education – a struggle of values (2010)* och *What is valid in Swedish "friluftsliv" within PE teacher education? – Swedish PE teacher educators' thoughts about "friluftsliv" analysed through the perspective of Pierre Bourdieu (2008)*. Stephan Svenning (2001) har även gjort en rapport åt skolverket om bortagandet av obligatoriska friluftsdagar.

I den förstnämnda studien har Backman (2010) kommit fram till att friluftsupervisningen ofta kommer i skymundan för klassiska idrottsaktiviteter. Han undersöker också hur ämnet framställs i lokala kursplaner samt hur idrottsläraryrket och idrottslärare på grundskolan ser på ämnet. Studien visar på att den uppfattning som idrottsläraryrket har på friluftsliv stämmer med de intervjuade idrottslärarna. Han diskuterar huruvida utbildningen påverkar de blivande lärarna med de stora resurser, pengar och tid som läggs på ämnet. En form som han kallar "exklusivt friluftsliv" som t.ex. vinterutbildning i fjällen. Resultatet från intervjuerna med idrottslärarna har visat att skolans organisatorisk och fysiska ram har gjort friluftsupervisningen begränsad. De främsta faktorerna är gruppstorlek, lektionstid, behov av utrustning, ekonomiska resurser och närheten till naturen. Följden kan då bli att det blir svårt för studenterna att tillämpa det i en vanlig skolmiljö. Vidare pratar han kring att friluftsliv har blivit idrott utomhus, då det bedrivs orientering där de ska ta sig runt på tid. För att friluftslivet ska stämma överens med dess värde kan samarbete med andra ämnen som hemkunskap och NO vara framgångsrikt enligt honom. I avhandlingens diskussion ger han förslaget att namnge ämnet till något annat såsom "Utomhuspedagogik" eller "lärande genom naturmöten" för att lägga vikten på lärande än att prova på sportaktiviteter (Backman, 2010).

Erik Backman har även gjort en studie som heter *What is valid in Swedish "friluftsliv" within PE teacher education? – Swedish PE teacher educators' thoughts about "friluftsliv" analysed through the perspective of Pierre Bourdieu (2008)*. I den har han intervjuat 17 stycken idrottsläraryrket från 8 olika idrottsläraryrket med syftet att analysera värderingar som uttrycks i läroplanen, samt de samband som finns mellan friluftsliv och svensk idrott inom idrottsläraryrket. Undersökningen tittar på pedagogiska problem ur ett sociokulturellt perspektiv enligt Bourdieu (1990). Backman har tittat på hur friluftläroämnet beskrivits i tidigare kursplaner, där menar han att ämnets betydelse i LPL94 beskrivs som utomhusaktiviteter. I tidigare kursplaner var skidåkning, skridskoåkning och vandring separata mål. Backman (2008) skriver också om de olikheter som uttrycks i regeringsdefinition (friluftslivgruppen, 1999) och kursplanen som har sina värderingar. De liknar mer traditionell idrott. Många av dem som han har intervjuat menar att friluftsliv inte bör präglas av konkurrens och fysisk prestation hos eleverna. Resultaten menar också att många av dem har svårt att hålla konkurrensen på avstånd. Vidare diskuterades också frågan huruvida fysisk aktivitet är ett viktigt inslag i undervisningen. Många av dem menar att det kan vara ett viktigt inslag medan andra menar att det också kunde vara lugnare aktiviteter som bedrivs. Slutsatser som Backman (2008) drar med den här undersökningen är att idrottsläraryrket är

”agenter” inom olika områden och därmed avser kapital som är giltiga inom de områdena. Han har märkt med sin studie att idrottslärarutbildning är en effekt av korsningen mellan det akademiska fältet och idrottsområdet i friluftsupervisningen. Teoretiskt friluftsliv är ett uttryck från det akademiska området. Vidare menar han att naturupplevelsen i friluftsliv är något som de flesta respondenter har av högt värde medan den är underordnad i logiken friluftsliv (Backman, 2008).

Stephan Svenning (2001) har gjort en undersökning om friluftsliv inom grundskolan på uppdrag åt skolverket. Sedan regleringen av friluftsdagarna togs bort i samband med Lpo94 menar han att friluftsupervisningen successivt har minskat. Han menar också att de friluftsdagar som förekommer innehåller relativt lite friluftsliv. Vidare diskuterar han huruvida namnet ”friluftsdagar” stämmer överens med verkligheten, då dessa dagar innehåller aktiviteter som inte alls stämmer överens med dess innebörd. Han ger förslaget att kalla de dagarna för ”idrott- eller aktivitetsdagar” (Svenning, 2001).

1.4 Teoretisk ram

Valet av teori som denna undersökning förhåller sig till är läroplansteori och ramfaktorteori. Den förstnämnda handlar främst om läroplanen och hur den tolkas av idrottslärare till vad som bedrivs i undervisningen (Linde, 2006). Ramfaktorteori handlar om hur fysiska ramar påverkar undervisningen.

1.4.1 Läroplansteori

Under rubriken *styrdokument och ämnet idrott och hälsa* i kursplan (Lpf94) har lärarna frihet att själva bestämma metoder för att nå läroplanens mål och riktlinjer. Alla har en egen uppfattning och bild av vår omvärld. En bild som kan påverka oss på många sätt. Uppfattningen påverkar således också vår undervisning i skolan. Läroplansteori är att undersöka hur vår uppfattning tolkar läroplanen utifrån vår världsbild. Som i sin tur påverkar undervisningen genom val av mål, innehåll och metodik (Lundgren, 1979).

Linde (2006) tar upp tre punkter som behandlar läroplansteorin: formulering, transformering och realisering av läroplanen.

Figur 1, Läroplansteorins olika steg

Formulerad läroplan innebär de föreskrifter som finns för varje ämne samt hur mycket tid som ska läggas på respektive ämne. Den innefattar också de mål som ska följas i undervisningen samt innehållet för vardera ämne (Linde, 2006).

Transformering av läroplan avser tolkningen av läroplanen som varje lärare gör. Styrdokumenten tolkas av varje lärare vilket kan leda till frändrag eller tillägg av innehåll. Det finns även övriga faktorer som påverkar stoffurvalet. ”Läroplanen är vad som sätts på pränt om det önskvärda” (Linde, 2006:48). Det är framförallt denna punkt i läroplansteorin som det läggs mest vikt på i min undersökning.

Realisering av läroplan innebär det som verkligen genomförs i undervisningen. Det innefattar lärarens lektioner och hur verksamma eleverna är i undervisningen. Centrala begrepp inom realiseringen är *kommunikationen* och *aktiviteten* som sker i klassrummet. Läraren är här sändaren och eleverna mottagaren. Sändarens avsikter och mottagarens uppfattning är inte alltid identiska vilket kan leda till missförstånd (Linde, 2006).

1.4.2 Ramfaktorteori

Som teoretisk utgångspunkt till undersökningen valdes också ramfaktorteorin. Denna teori används mycket i läroplansforskningen och den innebär att olika yttre faktorer som påverkar undervisningen studeras. Ramfaktorteorin utgår från ett tankesätt som innebär att:

”Om inte förutsättningen f är för handen kan inte handlingen h utföras och således se ut som om den vore trivial men det är den inte.” (Linde, 2006:52). Det kan vara olika fysiska ramar som schema, tillgång eller reglerade ramar som kompetenskrav och betygssystemet (Linde 2006). Ramfaktorer enligt Lundgren (1972) är faktorer som är bortom lärarens kontroll och påverkar undervisningssituationen. Han tar upp tre olika faktorer, först och främst är det den från kursplanen och de bestämda målen, den andra faktorn handlar om de moment i kursen som ska läras ut och ordningsföljden, den tredje som handlar om den tid eleverna har till förfogande för varje kursmoment där även elevers förkunskapsnivå påverkar. Som det står i Lpf 94 så har lärarna metodfrihet om bara undervisningen följer läroplanens riktlinjer. Läraren har själv ansvar över hur det ska bedrivas.

Koncentrationen i undersökningen kommer att läggas på de yttre faktorer som är bortom lärarens kontroll enligt Lundgren (1972).

1.5 Syfte och frågeställning

Ämnet har intresserat mig då jag uppfattar det oklart om hur friluftsupervisningen ska bedrivas utifrån mina egna erfarenheter och idrottslärarutbildningen. Ambitionen med detta arbete är att bidra med en insikt om undervisningen i friluftsliv vad det gäller faktorer som påverkar. Framförallt vill jag bidra med en medvetenhet om hur friluftsliv inom idrottslärarutbildningen ser ut i förhållande till den egentliga skolundervisningen.

Syftet med detta arbete är att undersöka hur lärare i idrott och hälsa och blivande idrottslärare ser på friluftsliv samt att undersöka faktorer som påverkar undervisningen i ämnet. För att besvara syftet har följande frågeställningar tagits fram:

1. Hur definierar lärare inom idrott och hälsa och blivande idrottslärare friluftsliv?
2. Hur bedrivs friluftsliv inom idrott och hälsa undervisningen?
3. Vilka faktorer påverkar hur friluftsupervisningen bedrivs?
4. Hur anpassar sig idrottslärarutbildningen till hur undervisningen bedrivs i skolorna?

2 METOD

Här redovisas hur jag har gått till väga vid arbetet med examensarbetet. Detta avsnitt innefattar arbetets urval, datainsamlingsmetod, procedur, analysmetod samt databearbetning.

2.1 Urval

Valen till intervjuerna som utförts har gjorts utifrån syftet och frågeställningarna. Respondenterna är De fyra utbildade och inom skolan verksamma idrottslärare samt fyra idrottslärarstudenter som gått klart utbildningen men ännu inte börjat att arbeta som lärare. Anledningen till att dessa har valts till intervjuerna är att de ska gå att jämföra deras uppfattningar och erfarenheter kring friluftsliv. De utbildade idrottslärarna som har kontaktats har valts utifrån egna kontakter via mail. Lärarna är aktiva lärare på grundskolans senare år och gymnasiet. Anledningen till att intervjua från båda nivåerna är att de lärarstudenter som intervjuats är behöriga i båda nivåerna. Urvalet har skett genom ett bekvämlighetsurval då det underlättade att få tag på intervju – personer (Bryman, 2011). Då det var svårt att få tag på lärare som var villiga att ställa upp, användes därför detta urvalssätt. De lärare som har intervjuats har olika erfarenhet inom ämnet och har varit verksamma olika lång tid som lärare inom idrott och hälsa. Alla respondenterna var män, dock har det ingenting med undersökningens avsikt att göra. En av lärarna har precis examinerats och börjat arbeta som lärare nu i höst och en annan av dem har arbetat som lärare i 30 år. Av det fyra intervjuade idrottslärarna arbetar två av dem på grundskolans senare år och de andra två på gymnasiet. Anledningen till att jag valde att undersöka från grundskolans senare år och gymnasiet var för att kunna se om det finns några skillnader dem emellan. De idrottslärarstudenter som intervjuats har valts genom samma urvalsprincip för att på ett mindre tidskrävande sätt få insamlad data. De har alla läst idrott och hälsa A, B och C på idrottslärarprogrammet. Alla idrottslärare är verksamma i samma region och alla de idrottslärarstudenter som medverkat har gått samma utbildning vid samma lärosäte.

Då det endast ingår åtta intervjuer i arbetet varav fyra är med idrottslärare och fyra med blivande idrottslärare är det opassande att generalisera arbetet. Johansson & Svedner (2011) menar att arbeten med begränsat deltagande och ett eventuellt tunt underlag inte bör generaliseras.

2.2 Datainsamlingsmetoder

För att finna svaren på min undersökning har intervjuer valts att användas som datainsamlingsmetod. De består av åtta stycken intervjuer av fyra idrottslärare och fyra idrottslärarstudenter. En datainsamlingsmetod valdes då jag anser få tillräckligt med insamlad data från intervjuerna. Intervjuerna analyseras med hjälp av inspiration utifrån en fenomenologisk ansats då min ambition är att undersökningen ska belysa olika uppfattningar och tankar kring friluftsliv hos den valda målgruppen.

2.2.1 Intervjuer

För att behandla valet av arbetsområde har kvalitativa intervjuer använts. Intervjuerna var av en lägre standardiserad karaktär, vilket innebär att språk och frågornas ordning har anpassats till varje respondent. Vid den här typen av datainsamling så är variationsmöjligheterna stora (Trost, 2005). Bryman (2011) skriver att intervjuer som är kvalitativa kan vara mer rörliga och mindre strukturerade. Det är inte ovanligt att intervjuguidens ordning rubbas. Den här typen av intervjuer blir därmed mer flexibel och anpassas mer efter hur intervjupersonen agerar. Kvantitativa intervjuer skiljer sig från kvalitativa då de är betydligt mer strukturerade och standardiserade. ”Kvantitativa intervjuer är strukturerade medan kvalitativa inte är det” (Trost 2005:21). I den kvalitativa finns det större möjligheter till mer fylliga och detaljerade svar (Bryman, 2011). Vilket är positivt eftersom syftet är att undersöka hur de intervjuade uppfattar friluftsliv och faktorer som påverkar undervisningen.

Intervjuguiden har sett olika ut för idrottslärarna och idrottslärarstudenterna (se bilaga 2 & 3). En av frågeställningarna i denna undersökning lyder: *Hur bedrivs friluftsliv inom idrott och hälsa undervisningen?* Den frågan anpassas då till idrottslärarstudenterna och lyder: *Hur tror du friluftsliv undervisningen bedrivs?* För att kunna jämföra hur lärarna och studenterna svarat så har nästintill samma frågor ställts till båda grupperna. Lärarna fick några frågor mer (se bilaga 2) och därmed tog intervjuerna med dem längre tid.

2.3 Procedur

För att få data och en teoretisk bakgrund kring ämnet friluftsliv har jag till en början läst in mig på ämnet för att få kunskap och förståelse. Sedan gjordes gjordes två intervjuguides utifrån mitt syfte och min frågeställning vilket bör göras enligt Trost (2005) (se bilaga 2 & 3). Många frågor var identiska men några har gjorts utöver dessa. Trost (2005) skriver att guiderna kan varieras mellan de olika intervjupersonerna, men att det är viktigt att de är jämförbara med varandra. När intervjuguiden konstruerats så gjordes en pilotintervju för att få en inblick i hur lång tid det skulle ta och hur ordningsföljden på frågorna fungerade, dock var denna person inte insatt i ämnet vilket inte riktigt var tillförlitligt i förhållande till de andra intervjuerna. Nästa steg blev att kontakta olika lärare och studenter som kunde tänka sig att ställa upp. När det gjordes skickades ett mail med information ut till respondenterna (se bilaga 1) där syftet med undersökningen framgicks. De informerades även att den insamlade datan endast skulle behandlas av mig så att deras anonymitet skulle skyddas (Johansson & Svedner, 2012). Mitt mål med antalet intervjuer uppfylldes då det blev fyra stycken idrottslärare och fyra stycken idrottslärarstudenter. Redan vid den första intervjun märktes att ordningsföljden på frågorna kunde justeras något då svar som jag fick kunde knytas till en tidigare eller senare fråga, något som Trost (2005) diskuterar. Intervjuerna spelades in på min telefon och transkriberades inom två dagar. De intervjuer som gjordes med idrottslärarna tog cirka 30 minuter och intervjuerna med studenterna tog cirka 20 minuter.

2.4 Analysmetoder

Insamlad data från de kvalitativa intervjuerna kommer att bearbetas utifrån en fenomenologisk ansats. Undersökningen har inspirerats av en fenomenologisk ansats. Med andra ord en undersökning som engagerar sig för en individs upplevelse och förståelse av ett speciellt fenomen. Grundare till teorin är Edmund Husserl (1859-1938) som var en tysk matematiker. Fenomenologi betraktas som ett vetenskapligt perspektiv och dess utgångspunkt är den enskilda individens upplevelser och erfarenheter samt hur denne ser på världen (Hassmén & Hassmén, 2008). Larsson (2002) skriver att fenomenologiska studier vars syfte är att reda ut kvalitativa värden av människans medvetande, avser att tydliggöra skillnader i hur människor betraktar verkligheten. Då syftet är att undersöka idrottslärares och idrottslärarstudenters uppfattningar kring vad som påverkar friluftsupervisningen så är den här analysmetoden passande.

2.5 Databearbetning

Insamlad data från intervjuerna har bearbetats utifrån frågeställningarna och intervjuguiden som gjorts. Sammanlagt åtta stycken intervjuer har transkriberats och analyserats till resultatet. Kvale (1996) menar att analysprocessen bör starta redan vid intervjutillfället och att båda processerna redan då samverkar. Något som kan göras är också enligt Gillham (2008) transkribering och den processen bör göras kort tid efter intervjun. Det insamlade materialet bearbetades inom två dagar från varje intervjutillfälle. Kvalitativa intervjuer kan analyseras på olika sätt. Trost (2005) menar att vid en transkribering av ljudfiler behövs inte allt präntas ut, utan att den som analyserar kan välja att skriva ut det som tyckas vara nödvändigt och sedan sammanfatta det som är mindre relevant, något som gjordes vid transkriberingarna (Trost, 2005).

Transkriberingen av intervjuerna till den här undersökningen har gjorts på det sätt som Trost (2005) nämner. Intervjuerna har analyserats och skrivits ned ordagrant vid transkriberingsprocessen med vissa undantag. För att bearbeta den insamlade datan vid skrivandet av resultatet har alla intervjuer skrivits ut och det viktigaste har strukits under, detta för att få en tydligare överblick.

Bearbetningen från analysen presenteras i resultatdelen efter en kategorisering baserad på skillnader och likheter från intervjuerna. Materialet kategoriseras efter ordningsföljden av frågorna i intervjuguiden (se bilaga 2 och 3). Idrottslärares svar framställs först efter varje rubrik genom hela resultatdelen. Idrottslärarstudenterna svar avslutar varje del.

3 RESULTAT

Här redovisas resultatet från de intervjuer som har bearbetats i undersökningen. Svaren från de idrottslärare och idrottslärarestuderanter kommer att framföras för att sedan jämföras mot varandra i diskussionsdelen. Vid varje rubrik så redovisas först idrottslärarnas svar och därefter idrottslärarstudenterna. De olika intervjupersonerna kommer att nämnas som "idrottslärare 1" eller "idrottslärarstudent 1".

- Idrottslärare 1 har arbetat som lärare i 5 år och undervisar på gymnasiet, skolan är belägen centralt i en medelstor stad.
- Idrottslärare 2 har arbetat som lärare i 26 år och undervisar på grundskolans senare år, skolan ligger centralt i en medelstor stad.
- Idrottslärare 3 har arbetat i 30 år som idrottslärare och undervisar på gymnasiet, skolan är belägen i en medelstor stad.
- Idrottslärare 4 har endast arbetat i 3 månader och undervisar på grundskolans senare år, skolan är belägen i ett mindre samhälle.
- Alla idrottslärarstudenter har läst utbildningen inom de senaste fyra åren.

3.1 Definitioner och tankegångar kring friluftsliv

Av svaren på frågan *Vad tänker du på när du hör ordet friluftsliv?* Var det många av dem som intervjuades som svarade väldigt lika. Den gemensamma nämnaren som kunde urskiljas var att "utomhus" förekom i nästintill allas tankegångar kring friluftsliv. Oftast fanns det med något ytterligare ord före eller efter "utomhus" det kunde vara "vistelse", "aktiviteter" och "undervisning". Vad de tänkte på angående friluftsliv var generellt likt hur de definierar begreppet. Vid frågan: *Hur skulle du definiera friluftsliv?* Som också betonades inte behövde ha med skolan att göra svarade idrottslärare 1 "vistelse i naturen". Idrottslärare 1 definierade ämnet som "Vistelse utomhus" där eleverna ska klara sig på egen hand.

Idrottslärare 2 tänker på "utevistelse" när han hör ordet friluftsliv. Att definiera begreppet blir desto svårare att tyda. Han beskriver friluftsliv som:

Det är ju mycket att vara ute, på nå vis så tycker man kanske att av de olika grejerna vi gör normalt i skolan de känns ju som att orientering är en större form av friluftsliv än fotboll ute är, så känner jag. Samtidigt är friluftsliv att få ut eleverna är ju en del i det också. Sen om man kan komma nära naturen, skog och vatten ökar också känslan, och då är det mer friluftsliv än på andra sätt.

Idrottslärare 3 tänker på "att vara ute i naturen" när han hör ordet friluftsliv. Angående begreppets definition så tycker han att det är svårt att definiera och ser det som ett problem. Han tror att elever definierar friluftsliv med "att komma ut", han själv ser ämnet som:

att komma långt från bebyggelsen, uppleva stillheten osv och naturens krafter och allt det här va med segling, jag håller på med allt möjligt sånt va.

Den här läraren tar upp dels vad han tror att eleverna tänker angående friluftsliv och hur han själv definierar begreppet. Utifrån det menar han att eleverna ser begreppet annorlunda än vad han själv gör.

Idrottslärare 4 tänker på att: ”Vara ute i skogen och nära naturen, sjön, havet göra saker i det fria, utomhus överhuvudtaget är friluftsliv”. Han poängterar också att det inte behöver vara ute i skogen utan också på en fotbollsplan. Definitionen av friluftsliv är nästintill identisk ”att vara utomhus, ute i det fria”.

Idrottslärarstudenternas tankar och definitioner av friluftsliv var väldigt lik lärarnas. Idrottslärarstudent 1 tänkte på att vara ute i naturen med elever som t.ex. i skogen, fjäll och skärgården när han hör ordet friluftsliv. Han nämner att ”allt utomhus är egentligen friluftsliv”. Han definierar friluftsliv på liknande sätt som ”aktiviteter utomhus”. Idrottslärarstudent 2 tänker på ”utomhus undervisning” kring friluftsliv. Det kan vara lektioner som sker utomhus t.ex. skidåkning, tältning och överlevnad. Friluftsliv definierar han som ”en aktivitet som bedrivs utomhus till förmån för hälsan”. Lärarstudent 3 tycker att det är svårt att ta fram någonting enskilt, men det han tänkte på var friluftsdagarna från skoltiden. De dagarna kunde bestå av bl.a. skidåkning. ”Vinteridrotter som slalom och längdskidor och sånt förknippar jag med friluftsliv”. Den här studenten tar upp olika aktiviteter som är typiska för friluftsliv till skillnad från de andra. Lärarstudent 4 tänker på ”skog” om friluftsliv, att man är i skogen men att det också kan vara mer saker än just ”skog” påpekas. Han definierar friluftsliv som:

Friluftsliv... ja det ska vara utomhus i en miljö utanför stadsgränserna på något vis, alltså det ska inte vara... finnas avgaser och såna saker utan det ska vara lite ”utanför” på något vis(...)

Han berättar vidare att det ska vara en lugn miljö som det kan vara i en skog eller vid ett fjäll.

3.2 Friluftsliv undervisningen

I den här delen redovisas hur idrottslärarna bedriver friluftsliv på deras skolor. Hur de tillämpar ämnet i undervisningen och vad de egentligen gör. Frågorna som redovisas nedan är *Undervisar du i friluftsliv?* och *Hur bedrivs friluftsliv undervisningen på er skola?*

Idrottslärare 1 brukar ha minst ett inslag per kurs som är friluftsliv. Den består av en heldag intill skogen vid en spårcentral. Som han säger ”det enda jag kallar friluftsliv i min undervisning”. Han poängterar också att det inte är utifrån hans egen definition som nämnts tidigare. Under det tillfället får eleverna träna på ”grundläggande färdighetsträning” som enligt läraren är att sätta upp tält, göra eld, laga mat i ett spritkök och orientering. Han understryker att man aldrig riktigt lämnar det stadiet med de olika färdigheterna. En faktor som försvårar undervisningen är elevernas förkunskaper som kan vara bristande och att de är dåligt förberedda gällande hur de ska klä sig. Tidigare har läraren även övernattat med eleverna men att det då var under tak. Sådana projekt kräver också betydligt mer ansvar när man som lärare åker själv med en grupp.

Idrottslärare 2 berättar att han mer eller mindre har friluftsliv i sin idrottsundervisning. Han nämner ett exempel som han anser är ”riktigt friluftsliv” och det är när eleverna går i årskurs 7 får de göra en teambana. Sedan får alla som går i årskurs 9 åka iväg för att paddla. Han betonar vidare att sådana aktiviteter är nyttiga för att stärka skolklasser. En annan sak som han tar fram inom ämnet är undervisning i allemansrätten som brukar finnas med som ett mer teoretiskt inslag i undervisningen. Där får eleverna svara på frågor kring området vid tipspromenader. Han nämner också att skridskoåkning som det brukar ha på vintern ”känns som friluftsliv”. Vidare berättar han att eleverna ibland tas till ett skogsområde där de får sätta upp tält och prova laga mat med trangiakök. Dock påpekar han att det blir mindre av det idag då det är svårt att få ihop det med planering. Sedan menar han att skolan ligger i en miljö där det är svårt att bedriva friluftsliv.

Idrottslärare 3 diskuterar kring hur ämnesplanen ska tolkas och hur den tolkas olika. Det han nämner att han undervisar i är bl.a. orientering, längdskidåkning och joggning i naturen. Han berättar vidare att han tidigare åkt iväg med en klass och varit ute en dag och även lagat mat, men han påpekar att det var med en grupp och att andra lärare från programmet var med. Han säger:

Men det var en grupp det. Rent praktiskt gick det att genomföra med hjälp av andra lärare från programmet, annars så är det ju, har man så många klasser och grupper på begränsad tid så att säga så är det ju svårt att genomföra några större friluftspass så att säga

Typiska aktiviteter som han bedriver är som sagt orientering ”att använda karta och kompass i okänd terräng” som han säger och som också står i ämnesplanen. Han nämner att de är ute oavsett väder vid de tillfällena och att hur de klär sig efter väder blir en viktig del i ämnet. Att många kommer oförberedda och att man då får ta upp problematiken. Sedan kan de också grilla korv någonting som eleverna kanske inte gjort sedan lågstadiet säger han.

Idrottslärare 4 bedriver även han friluftsliv och friluftundervisning. De går bl.a. genom grunderna vid orientering. Läraren har nära tillgång till skog så den brukar användas till olika former av aktiviteter. Det kan vara t.ex. samarbetsövningar och lekar. De har även konditionsträning blandat med träningslära vid spårcentralen som ligger intill skolan. Han menar att ”det är bara fantasin som sätter hinder” med undervisningen och att det finns mycket redskap att använda sig av.

3.3 Friluftsdagar endast under grundskolans senare år

Under den här rubriken besvaras frågan *Har ni friluftsdagar på er skola?* från intervjuguiden (se bilaga 2). Endast idrottslärarnas svar kommer att framställas, då idrottslärarstudenterna inte ställdes denna fråga.

Idrottslärare 1 som arbetar på gymnasiet menar att all form av friluftundervisning sker inom kursen idrott och hälsa. Eftersom det saknas intresse från annat håll att bedriva friluftsdagar

med andra ämnen. Han säger att ”allt ska bedrivas inom ramen för kursen i relation till kursmålen”. Han menar att det är ganska ovanligt med friluftsdagar på gymnasiet men allt vanligare under grundskolans senare år.

Idrottslärare 2 som arbetar på grundskolans senare år har omkring 4 friluftsdagar om året. På skolan har de en så kallad ”klassiker” som varje elev ska göra under studietiden. Den innefattar 4 mils cykling, 12 km jogging och 1500 meter simning. De aktiviteterna har varje elev på sig att göra mellan årskurs 7-9 vid olika tillfällen. Sedan brukar de ha en ”olympiad” under en heldag vartannat år vid en friidrottsarena. De har också en ”vinterfriluftsdag” en gång om året där eleverna får välja på att utförsåkning, längdskidåkning, skridskoåkning och många andra aktiviteter. De kan också vara långpromenader med matsäck som han säger: ”det går ju mot friluftsliv”. Vidare så har de en halvdag med orientering och en ”allaktivitetsdag” med aktiviteter som Ultimate frisbee och fiske som alternativ.

Idrottslärare 3 som arbetar på gymnasiet säger som idrottslärare 1 att friluftsdagar inte är något som förekommer. Som argument till att de slutade ha friluftsdagar på skolan var:

skälet som den dåvarande rektorn hade var att det var så många som skolkade från friluftsdagarna så det var ingen idé att ha friluftsdagar.

Han berättar vidare att de haft skidresor efter att man beslutat att sluta med friluftsdagar men att de nu också är borta.

Idrottslärare 4 som arbetar vid grundskolans senare år berättar att de har flera friluftsdagar på skolan. Vid början av höstterminen varje år så gör de en resa till fjällen för att fjällvandra med de elever som vill. De som väljer att inte följa med får ha friluftsdagar vid skolan istället. Då får eleverna bl.a. plocka bär och ha olika aktiviteter inom grundskolans olika ämnen fast utomhus. De som åker till fjällen har förberett sig någon vecka innan och diskuterat kring viktiga frågor inför fjällresan. De har diskuterat ämnen som hur de ska klä sig, hur de ska packa och vad som ska ätas. Han säger att de flesta eleverna åker endast en gång under årskurs 7 – 9.

3.4 Faktorer som påverkar undervisningen

Frågorna som besvaras vid den här rubriken är *Vad har ni för förutsättningar för friluftsupervisning?* Frågan har anpassats till studenterna och lyder *Vad tror du påverkar hur friluftsupervisningen bedrivs i skolorna?*

Idrottslärare 1 tar upp olika faktorer som påverkar undervisningen i friluftsliv. Det är faktorer som gruppstorleken, gruppdynamiken, studiedisciplin och förkunskaper. Han menar att:

En ambitiös tajt grupp kan uthärda en regnig dag utan att jag behöver äga allt ihop hela dagen, driva alla samtidigt. Då törs jag planera för en sådan grej men en grupp som redan är kanske 25 stycken eller kanske 10-15 egentligen bara dittvingade då

orkar jag inte styra upp en heldag med fler moment med tält och allt det där utan då tar vi orientering och kanske göra upp eld som ”jättebasic”.

Sedan tar han upp faktorer som sin egen förmåga och andra saker som påverkar är om det är en A eller B kurs eftersom innehållet styr vad som förväntas. En annan viktig aspekt som påverkar undervisningen är tiden, hur lektionen ligger till på schemat, vilken tid på dagen som lektionen är, och om det är fler ämnen under samma dag. Den faktor som enligt honom är besvärligast är lektionstiden, då friluftsupervisningen tar mycket mer tid än andra ämnen menar han. Läraren diskuterar kring problematiken:

Men bara att köra friluftsliv per automatik så kräver det mer tid för miljön är ju sån att vi ska ta oss dit, vi ska samlas upp, de ska orienteras alla moment tar längre tid, vi ska göra våran egen mat isåfall, vi behöver transportera oss, plocka fram utrustning bara i undervisningssituationen så det tar ju... per automatik tar det ju en dag och det är sex timmars undervisning. Det är inte alltid så lätt att motivera för det i relation till andra saker, ska jag lägga sex timmar, det kan ibland vara till och med så mycket som 10 % av en kurs i effektiv undervisningstid. Ska jag lägga 10 % undervisningstid på ett enda enskild dag ett enda moment?

Tidigare gjorde läraren ofta en resa med någon klass till en plats där de kunde paddla och övernatta. Då krävs det mycket av läraren då det blir på övertid/kvällstid och att vara en ensam lärare med en större grupp. Läraren diskuterar hur det geografiska läget på skolan spelar roll i undervisningen och tillgången. Han påpekar att deras skola ligger ganska bra till och har relativt nära till en spårcentral. Om de inte hade den fördelen hade de varit tvungna att förflytta sig en längre sträcka för att bedriva friluftsliv. De skulle därmed bli tvungna att ta bussen vilket skulle leda till att det inte blev någonting alls eftersom det skulle kosta för mycket pengar.

Idrottslärare 2 nämner geografin som en påverkande faktor precis som den tidigare. Han berättar också att de har gott om material till undervisning inom friluftsliv bl.a. finns det tält, trangiakök, yxor och moraknivar. Den faktor som han talar kring mest är tiden. Tidigare brukade han göra mindre utflykter men då var läraren beroende av andra lärare för att få extra tid. Då idrottslektionerna ofta är kring 50-60 minuter blir tiden knapp. Sedan att det krävs mer utav honom då han som lärare behöver förbereda och kanske vara på plats omkring en timme innan Han säger att:

Det jobbiga är ju tiden, för det är inge jobbigare i sig, det kanske är lugnare till och med många gånger och ha friluftsliv och vara ute i skogen en förmiddag eller eftermiddag än att liksom vara koncentrerad och vara inne i oljudet och ha bollspel eller dom sakerna

Läraren pratar också om att gymnasieskolorna har mer pengar än dem på grundskolan, då ”skolpengen” per elev är större där. Enligt honom har de bättre förutsättningar rent ekonomiskt. Han sammanfattar det med att bedriva friluftsliv inte är något problem, men att

de ”fysiska förutsättningarna” påverkar hur mycket inslag av friluftsliv det blir i undervisningen inom idrott och hälsa.

Idrottslärare 3 tar också upp tiden som en av de stora ramfaktorerna som påverkar undervisningen. Eleverna på gymnasiet läser idrott och hälsa under ett år och då har de två stycken lektioner i veckan varav ett av dem är på 120 min och det andra på 60 min. Han säger att det geografiska läget skolan befinner sig på gör att undervisningen i friluftsliv besvärlig då lektionstiden blir lidande på grund av förberedelser. Han nämner att material finns till undervisningen men att det är praktiskt svårt att styra upp. Vidare berättar han:

Så det blir ju rent praktiskt, det är det som får styra upp det va, har man många grupper så går det inte att hålla på att laborera och byta timmar mellan lärare fram och tillbaka hit och dit, så att logistiken ställer till det fruktansvärt mycket då.

Läraren lägger också till att friluftsliv är besvärligare att utöva och att det kräver mer tid än andra moment i idrott och hälsa.

Idrottslärare 4 pratar om hur bra förutsättningar de har på skolan geografiskt. I närheten av skolan finns det en skog med olika spår där orienteringen brukar bedrivas sedan har de också två stycken grusplaner vid skolan som används. Läraren menar att skolan har bra förutsättningar och satsar på friluftsliv bl.a. med fjällvandringen som sker en gång om året, så rent ekonomiskt menar han att det inte är något problem. Han berättar att tiden inte är någon problematik men att han anpassar sig efter väder och årstid när det gäller olika typer av aktiviteter inom friluftsliv.

Exempelvis på hösten så börjar vi med orientering för att det är pollen på våren så att så många som möjligt kan vara med för att det är så många som har pollenallergi och astma osv.

Idrottslärarstudenterna har ställts samma fråga som idrottslärare kring faktorer som påverkar undervisningen, dock handlar den om hur studenterna tror att undervisningen påverkas.

Student 1 tror först och främst att ekonomin och tiden påverkar förutsättningarna för friluftsliv. Att vissa skolor har bättre förutsättningar än andra och fler möjligheter till undervisning. Student 2 är inne på samma spår, han säger:

(...) sen är det ju lokala förutsättningar som kommer att avgöra om hur jag kan sticka iväg med en klass och ha skidåkning, de tror jag inte är aktuellt när man får jobba nere i Skåne men jobbar jag kanske i Östersund som har ett stort skidkomplex ses det mer som en självklarhet så jag tror att de lokala förutsättningar kommer avgöra hur jag får jobba.

Han berättar vidare att han tror att tiden och ekonomin också är viktiga ramfaktorer som påverkar. Student 3 är inne på ekonomi precis som de tidigare och att faktorer som påverkar undervisningen kan vara att: ” (...) sen tror jag att det finns en brist på intresse hos lärare för

att bedriva friluftsliv”. Student 3 tar upp idrottslärarens eget intresse för friluftsliv till skillnad från de andra intervjuade studenterna. Idrottslärarstudent 4 är inne på hur miljön runtomkring påverkar och möjligheterna att ta sig till platser för att bedriva friluftsliv.

3.5 Friluftsupervisning utifrån statens definition

Här redovisas idrottslärarnas och idrottslärarstudenternas tankar om hur friluftsupervisningen ska bedrivas utifrån hur staten definierar friluftsliv. Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer definierar friluftsliv på följande sätt:

Med friluftsliv avses vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling. (Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer 1999)

Frågorna som ställts till de intervjuade är *Sker er friluftsupervisning utan inslag för prestation och tävling?* och *Är det möjligt att bedriva utan prestation eller tävlingsverksamhet?*

Idrottslärare 1 menar att inslagen förekommer i undervisningen. Vid aktiviteter som orientering säger han att det förekommer prestationsverksamhet då det handlar om ”rätt och fel”. ”Det är lite dilemmat i friluftsliv att betyg och bedömning smyger sig in (...)”. Sedan nämner han att det finns ett intresse hos eleverna vad som krävs för att uppnå olika betyg. Eleverna undrar vad de måste göra för att gå hem och bli färdig, den kulturen tycker läraren är jättestark i idrotten generellt men framförallt vid friluftsliv. Då brukar läraren säga ”Att hålla sig varm, torr, mätt och glad”. Han tar också upp hur utrustningen kan ställa krav, då det krävs att eleverna har rätt kläder och material med sig. Något som han anser är svårt då de inte går att kräva att eleverna ska ha rätt utrustning då det kostar så mycket. Samtidigt är det en viktig fråga då det står i läroplanen att eleverna ska planera för friluftsliv.

Idrottslärare 2 tycker att det inte är något svårt att bedriva friluftsverksamhet utan tävling och prestation. Istället ser han det som ett motiverande inslag, som när det saknas ”tempo” i en aktivitet kan han lägga till en ”poängjakt” mot slutet för att motivera för ett bättre ”tempo”.

Idrottslärare 3 tar upp orienteringen som ett moment där det förekommer precis som lärare 1. Han berättar att en del lärare lägger in en tidsaspekt i att eleverna ska klara en viss bana på en utsatt tid. Ett problem enligt honom är att det är knappt om tid och under den tiden vill han få ut så mycket betygsunderlag som möjligt. Bedrivs mycket undervisning utan betygsunderlag kan det bli en bristfällig bedömning på eleverna enligt honom.

Idrottslärare 4 säger att det förekommer tävling men att det ofta sker på initiativ från eleverna för att de vill prestera bra.

(...) det finns så många elever som överlag vill ha bra betyg och då vill de vara bäst, då blir det en tävling om att man ska prestera istället även fast det kanske inte är tanken med övningarna (...)

Han berättar vidare att han inte utgår ifrån att det ska vara en tävling vid aktiviteterna utan att det är syftet med lektionen som är viktigast. Istället pratar han med eleverna om vikten att arbeta tillsammans. Sedan går han in på att det är viktigt att tänka på betyg och bedömning också att man måste väga in allt ihop och inte bara titta på friluftslivet.

Idrottslärarstudenterna ställdes samma fråga som lärarna. Student 1 pratar kring huruvida inslagen artar sig i undervisningen. Han pratar om att det kan bli någonting mellan eleverna att det handlar om vem som ska komma först och så vidare. Han säger: ”Finns vinnarskallar som ser allt som en tävling”. Han tillägger att han tror att de flesta skolor klarar av utflykter utan sådan verksamhet. Student 2 tar genast upp orienteringen som ett moment som är prestationsbetonat eftersom lärarna stämmer av hur lång tid det tar. Han föreslår varianter av friluftsliv undervisning där tävlings – eller prestationsverksamhet inte förekommer. Att de kan gå i en skog och prata om omgivningen som olika träd och bär osv. Student 3 tror att det inte är något svårt att bedriva undervisning med inslagen. Han nämner att det alltid går att lägga till ett tävlingsmoment och om de åker längdskidor så tror han att eleverna själva gör det till en tävling. Han säger: ”Men om eleverna börjar tävla så är det läraren som har misslyckats, det är inte elevernas fel att de har börjat tävla.” student 4 tror att det inte är några svårigheter att utöva undervisningen utan prestation. När definitionen från statens stöd till friluftsliv lästes upp tyckte han att det lät som när han själv gick på mellanstadiet. Han har inte några erfarenheter från högstadietiden heller gällande problematiken. Han diskuterar vidare att om det var någonting som innefattade tävling och prestation så var det orienteringsmomentet.

3.6 Idrottslärarutbildningen och verkligheten

Här framställs idrottslärarnas och idrottslärarstudenternas erfarenheter från utbildningen att redovisas. Deras erfarenheter från idrottslärarutbildningen kommer att sättas i relation till hur den anpassats för skolundervisningen som bedrivs.

3.6.1 Idrottslärarnas erfarenheter från utbildningen

Frågorna som besvara från intervjuguiden (se bilaga 2) är *Hur var din utbildning i friluftsliv på idrottslärarutbildningen? Och Vad fick du prova på för olika typer av friluftsliv under din studietid?*

Idrottslärare 1 pratar om sin idrottslärarutbildning som någonting bra men samtidigt krävande. Han har varit på två stycken vinterveckor där gjorde aktiviteter som alpinåkning, bivackurer och två nätter övernattning i tält. Han säger: ”Jag säger inte att snowboardåkning är friluftsliv på så vis, de är rekreationsaktivitet utomhus.” Läraren har också varit på en fjällvandring- och paddlingstur. Han menar att utbildningen var det inget fel på, de pratade kring hur man planerar och genomför olika aktiviteter. Han berättar vidare att det blev en kontrast att bedriva friluftsliv själv från att ha varit på olika turer och aktiviteter med blivande idrottslärare till att själv bedriva friluftsliv med 28 elever. Något som han anser vara en ramfaktor.

Alla utbildningar som jag har varit på i alla fall blundar ju alltid för ramfaktorerna och verkligheten. De kollar på styrdokumentet, såhär blir bästa möjliga upplägg ur styrdokumentet

Idrottslärare 2 har som den tidigare läraren också provat på vinterfriluftsliv. Under en vecka fick de prova längdskidåkning, utförsåkning och gå på tur. Förutom det så hade han också en omfattande orienteringsutbildning och även några dagar då de fick paddla kanot.

Idrottslärare 3 ansåg att utbildningen var väldigt rolig. De fick åka på vinterutbildning två omgångar till Kebnekaise och Tärnaby. Där fick de prova utförsåkning, längdskidåkning, gå på turer och gräva ner sig i bivacker. Aktiviteterna handlade om att lära sig olika tekniker och hur man lär ut. Paddling var också något som läraren hade under utbildningen. Han pratar om att många av aktiviteterna är svåra att genomföra rent praktiskt i skolan. Han säger:

Om man säger så är, de var säkert en jätterolig del i utbildningen för de lärare som undervisade på GIH, tacksamma elever också va, lättsamt och de själva tyckte då naturligtvis att det var skönt att få komma upp till fjällvärlden osv va. Men man kan ju fundera på hur relevant det är till att, hur stor del av undervisningen man i skolan kan använda va

Idrottslärare 4 drar många paralleller med sin utbildning som hur de gör på skolan. Han berättar att under utbildningen var det mycket orientering och då pratade man ofta om friluftsliv och kunde även ha samarbetsövningar. Att flera discipliner används samtidigt. Han har varit i fjällen precis som de gjort på skolan han arbetar. Han säger att "(...) ja kan inte prata för andra skolor men våran skola liknar ganska mycket den som vi hade på våran utbildning". Något som läraren dock ser som bristfällig är de teoretiska förkunskaperna om friluftsliv men att aktiviteterna som de fick göra har varit bra.

3.6.2 Idrottslärarstudenternas utbildning

Här besvaras frågorna *Hur var din utbildning i friluftsliv under idrottslärarutbildningen? Och Vad fick du prova på för olika av friluftsliv under din studietid?(se bilaga 3)*

Student 1 tycker att utbildningen var "helt suverän". De fick paddla, åka skidor, slalom och laga mat utomhus. Dock tycker han att det var en relativt liten del av utbildningen med ca två hela veckor, en vecka för planering och en vecka för utförandet. Han menar att moment som dans och boll i utbildningen tar mer tid än friluftslivet som han gärna vill ha mer tid till. Något som han tycker fattades i utbildningen var att prova på fjällvandring. Student 2 talar också gott om utbildningen. Han har bl.a. varit på fjällvandring, skidresa och gått på tur kring Kebnekaise. Momentet tycker han är en ganska liten del av utbildningen men han känner att den var tillräcklig. Aktiviteter han fick prova på var skidåkning, orientering, hajking, överlevnad, skridskor, långfärdsskridskor och fjällvandring.

Student 3 tycker som de tidigare att momentet är en relativt liten del av utbildningen. Att det var förberedelser på två veckor där de pratade om vad de skulle ha med sig och vad de skulle

tänka på och sedan var de på utflykt omkring en vecka. Aktiviteter som de hade var paddling, vandring, utförsåkning och längdskidåkning. Han menar att det har varit mest fokus på ”de hära exklusiva sakerna som som att fjällvandra och slalom och sånt”.

Student 4 tycker att friluftsliv var en central del av utbildningen då de fick prova mycket olika saker som att paddla, åka skidor och fjällvandra. Han anser att de provat på allt som man kan tänka sig av undervisningen i friluftsliv.

3.6.3 Två olika världar

Idrottslärarna har ställts frågan *Om du tittar på det du har lärt dig inom friluftsliv under din studietid i förhållande till det du gör idag, tycker du då att utbildningen ”anpassats sig” till hur det ser ut ute i skolorna?* Och idrottslärarstudenterna fick en liknande fråga som lyder *Av de erfarenheter som du har från utbildningen till idrottslärare, känner du då att de stämmer överens med det som bedrivs i skolorna?* Idrottslärarstudenterna ställdes också en fråga om förväntningarna de har på friluftsmomentet. *Vilken typ av friluftsliv tror du är vanligast i skolorna?*(se bilaga 2 & 3)

Idrottslärare 1 säger:

Nej, det är helt olika världar. Jag sympatiserar ju med min utbildning förstås. Den tar ju fasta på läroplanens intentioner medan min verklighet är ju att ”plocka blåbär i parken” och kalla det friluftsliv, bara vi slipper ”rucka” på något.

Han menar att det saknar en ”synk” som han säger mellan två olika verkligheter. Vidare säger han att alla tolkar dokumenten olika utifrån egna erfarenheter och det ser han också som ett dilemma. Läraren diskuterar också relevansen av att gräva en bivack och att skida två mil på utbildningen, han ställer sig frågan om det är relevant på någon skola i någon utbildning. De som enligt honom får bra betyg inom friluftsliv är de som har regnställ på sig, har stabilar skor och polyesterbyxor. ”De har planerat och varit med förr, deras mamma och pappa har lite grann rustat dem och grillat korv med förskolan osv.”

Idrottslärare 2 tycker att utbildningen anpassar sig relativt till hur han bedriver undervisningen i friluftsliv. Han tar upp moment som utförsåkning, längdskidåkning och kanot som han bedriver själv. Utöver det så säger han att ”(...) det var en kraftig överinlärning man hade i utbildningen mot för hur det blir i praktiken.” Han berättar vidare att det då handlade om att de skulle bli slalomåkare med noggranna teknikinstruktioner men att i verkligheten handlar det om att lära eleverna att ta sig ned för backen. Läraren nämner också att det var hårda krav på dem själva då de examinerades i olika moment i friluftsliv.

Idrottslärare 3 tycker att utbildningen var lite överdriven, men tror att det är möjligt att bedriva den typ av friluftsliv som han erfarit från utbildningen om det inte är en skola som har nära till fjällen. Han säger: ”Men jag personligen har inte kunnat haft så stor användning av de”.

Idrottslärare 4 tycker att utbildningen har anpassat sig med hur han bedriver friluftsliv på skolan men tillägger att han har varit på skolor där det inte alls gör det. Han pratar om hur skolans goda inställning till friluftsliv är en förutsättning för att undervisningen inom ämnet ska bli bra. Eftersom han både får stöd av rektorn och att skolan ligger i en bra friluftsmiljö bidrar till att det bedrivs mycket friluftsliv. Samtidigt som han pratar väl kring undervisningen de har ställer han sig kritiskt mot hur det är på andra skolor.

Men om man jämför med andra skolor som jag varit på så struntar man i det lite. Man har liksom... man kör lite orientering och sen har man... så hoppar man över det och kör bollsporter och sånt dära.

Idrottslärarstudent 1 tycker att utbildningen och verkligheten är helt olik sig från de skolor som han varit på. Han lägger till att han har varit med på friluftsdagar där det har ingått utförsåkning. Den typ av friluftsliv som han tror är vanligast är skidåkning och kanotpaddling. Han tror att aktiviteter som att sova i tält och att vandra glöms bort.

Idrottslärarstudent 2 tycker att undervisningen i hur man t.ex. ska leda större grupper i form av så många som 20 elever i skidor har varit bristfällig. Studenten tycker att utbildningen koncentrerar sig mest på hur varje individ ska göra med utrustning och teknik osv. Han tror inte att fjällvandring eller utförsåkning är någonting som bedrivs i skolorna. Aktiviteter som orientering och längdskidåkning tror han däremot är betydligt vanligare.

Idrottslärarstudent 3 pratar utifrån egna erfarenheter från sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU) och vikariat om att utbildningen och hur det är i skolan "absolut inte" stämmer överens. Det handlar mer om en typ av friluftsupervisning som inte kostar pengar. "Skolan ska vara gratis så då kan man inte åka och fjällvandra en vecka i skolan". Han har dock under sin egen skoltid varit på en fjällvandring i tre dagar men han tillade att de då gick i en gymnasieklass med idrottsinriktning. Studenten pratar om att i utbildningen ingår mer det "exklusiva friluftslivet" och att det inte handlar om enklare aktiviteter. Han tror att längdskidåkning är ett vanligt inslag i undervisningen och att utförsåkning kan förekomma en dag om året beroende på var skolan ligger.

Idrottslärarstudent 4 pratar kring ekonomifrågan precis som student 3. Han tycker att utbildningen inte riktigt har anpassat sig då många av aktiviteterna kostar mycket pengar. Det är en av faktorerna till att han tycker att utbildningen och undervisningen inte riktigt stämmer.

4 DISKUSSION

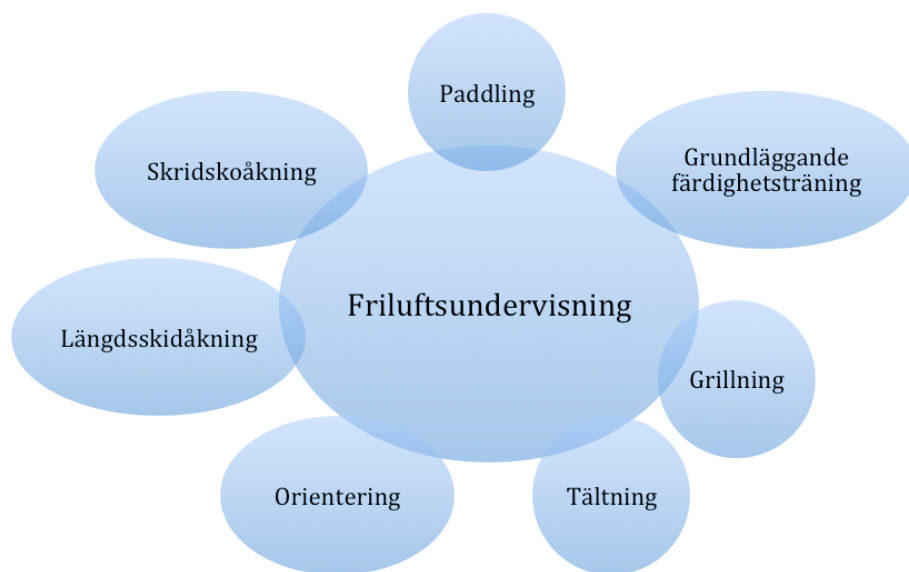
Resultatet visar att friluftslivets definition från de intervjuade är väldigt lika varandra. Friluftslivets definition varierar en del, de vanligaste aktiviteterna kan ses i figur 2. Faktorer som påverkar undervisningen är främst ramfaktorer som är utom idrottslärares befogenheter (se figur 3). Resultatet visar även att friluftsmomentet vid idrottslärares utbildningen generellt ger en annan bild av ämnet vad gäller aktiviteter än det som förekommer i skolundervisning.

4.1 Sammanfattning

Syftet med detta arbete är att undersöka hur lärare i idrott och hälsa och blivande idrottslärare ser på friluftsliv samt att undersöka faktorer som påverkar undervisningen i ämnet. En del resultatet från undersökningen tenderar till ett liknande resultat som den tidigare forskningen har visat.

De intervjuades tankar och definitioner av friluftsliv var i många fall väldigt lika. Den gemensamma nämnaren som kunde urskiljas när de ombads att berätta om vad de tänkte när de hörde ordet friluftsliv, var att ”ute” och ”utomhus” fanns med i nästintill alla tankegångar. Oftast fanns det med någon ytterligare förklaring före eller efter ”utomhus” t.ex. ”vistelse”, ”aktiviteter” och ”undervisning”. Vad de tänkte på angående friluftsliv var generellt likt hur de definierar begreppet. Definitionerna handlade generellt om en typ av undervisning som ska bedrivas i naturen.

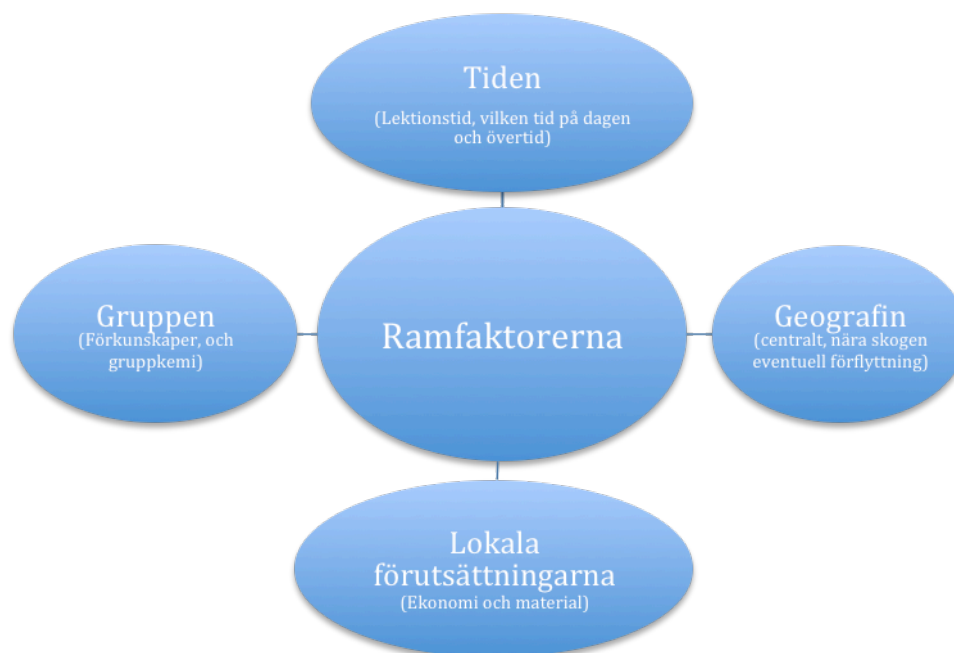
Hur idrottslärare bedriver undervisningen i friluftsliv varierade en del. Aktiviteter som är vanliga är orientering, längdskidåkning, paddling, skridskoåkning och utflykter där eleverna får grilla och sätta upp tält (se figur 2). Några av dem svarade ”riktiga friluftslivet” eller ”det enda jag kallar friluftsliv i min undervisning” som bedrivs är osv. Idrottslärare 1 svarar med att de brukar ha ”grundläggande färdighetsträning”. Där eleverna får träna på att sätta upp tält, göra eld, laga mat med ett spritkök och ha orientering.

Figur 2, Aktiviteter i friluftslivsundervisningen

På frågan om friluftsdagar på skolorna har de idrottslärare som intervjuats haft varierande svar. Idrottslärare 1 och 3 som arbetar på gymnasieskolan menar att friluftsdagar inte förekommer på deras skolor. All form av friluftsupervisning sker inom idrott och hälsa ämnet. Idrottslärare 3 som har arbetat i 30 år menar att det tidigare har förekommit friluftsdagar men att de slutade med dem för några år sedan. Under grundskolans senare år är friluftsdagar vanligt förekommande. Idrottslärare 2 och 4 har flera friluftsdagar per år och det kan vara både heldagar och halvdagar. Idrottslärare 2 tar upp vanliga aktiviteter som kan förekomma under dessa dagar. Det kan vara cykling, jogging och simning osv. Sedan har de ”vinterfriluftsdagar” med längdskidåkning, utförsåkning och skridskoåkning. På skolan där idrottslärare 4 arbetar åker de varje höst på en fjällresa då de vandrar några dagar, något som ingen av de andra lärarna gör.

Hur idrottslärarna tänker kring ramfaktorer och vad de blivande idrottslärarna tror påverkar undervisningen i friluftsliv, svarar nästan alla tillfrågade på ett liknande sätt. Det är många faktorer de intervjuade tar upp gemensamt. Framförallt är det dem nedan.

Figur 3, De vanligaste ramfaktorerna som påverkar undervisningen enligt respondenterna.

De ramfaktorerna är vanligast hos idrottslärarna i de verksamheter som de arbetar. Idrottslärarstudenternas tankar kring vad de tror påverkar undervisningen stämde överens med lärarnas. Förutom de faktorerna var det en student som menade att intresset hos läraren för att bedriva friluftsliv också påverkar undervisningen. Den faktorn går att dra till läroplansteorin om hur en lärare ”transformerar” det vill säga hur läroplanen tolkas och sedan tillämpas (Linde, 2006).

Statens definition av friluftsliv är att det ska ses som en aktivitet utan tävlingsverksamhet och prestationskrav. Utifrån detta menar många av lärarna att det förekommer liknande inslag i olika aktiviteter. En av aktiviteterna som är vanligt förekommande är orienteringen som

innehåller inslagen. Idrottslärare 1 pratar kring definitionen som ett ”dilemma” att bedömning och betyg ges och lärare 3 menar att det behövs så mycket betygsunderlag som möjligt. Något som är ett problem då tidsaspekten kommer in där, om undervisningen sker utan tävlingsverksamhet och prestationskrav menar han att bedömningen kan bli bristfällig. En av lärarna pratar kring att tävlingsverksamhet kan förekomma men att det är på elevernas initiativ. Att de tävlar mot varandra fast det inte är lärarens syfte med lektionen. Några av idrottslärarstudenterna som har ställts samma fråga var inne på samma spår som idrottslärarna. Två av dem menar att det inte borde vara några problem att bedriva friluftsliv utan inslagen samtidigt som de talar om erfarenheter då det trots allt har förekommit som vid orienteringen.

Erfarenheterna från idrottslärarutbildningen hos alla de intervjuade var goda. Alla moment som de hade haft under utbildningen stämde överens med varandra. Huruvida de aktiviteterna kan tillämpas i friluftsupervisningen var det dock andra tankar kring. De flesta av idrottslärarna tycker att det dem fick göra på sin idrottslärarutbildning var lite ”överdriven” som en av lärarna uttrycker sig. En lärare menar också att det är helt olika verkligheter mellan utbildningen och att arbeta som idrottslärare. Det är endast en av lärarna som tycker att utbildningen stämmer överens med hur han bedriver friluftsliv och har haft användning för. Idrottslärarstudenterna håller med om att utbildningen och verkligheten utifrån deras erfarenheter till viss del är olika. Aktiviteter som de tror är vanliga från utbildningen är orientering, längdskidåkning och utförsåkning. En aspekt som de framförallt nämner angående olikheten mellan utbildningen och verkligheten är att det är för dyrt att bedriva aktiviteter som fjällvandring.

4.2 Teoretisk tolkning och reflektion

Vilka faktorer som påverkar undervisningen av friluftsliv är flera. Först och främst går det att börja med hur begreppet definieras och tolkas av människor som bedriver friluftsliv. Flera forskare diskuterar problematiken kring definitionen av friluftsliv och friluftsverksamhet (Backman, 2008; Emmelin, 1994; Yttergren, 1996; Öhman & Söderberg). Emmelin (1994) pratar om att begreppets definition är väldigt vid och därmed kan framstå som innehållslös. Han menar att det kan synas i styrdokumentet där de uppfattas som väldigt vida och fri för tolkning. Den ”tredje gröna vågen” som tas upp i bakgrunden innebar en ökad differentiering inom friluftsliv vilket kan liknas med hur tidigare nämnda forskare definierar begreppet (Backman, 2004). Idrottslärarna och idrottslärarstudenternas definitioner av friluftsliv var relativt lika varandra. Många av dem definierade begreppet med ord som ”ute och ”utomhus, något som kan upplevas som en vid definition enligt Emmelin (1994). De beskrivningarna från resultatet stämde i stor del med hur några av forskarna definierade friluftsliv. I några av definitionerna kring friluftsliv av forskare och organisationer innehöll ord som ”utnyttja” och ”vistelse och fysisk aktivitet” (Yttergren, 1996:11; Statens folkhälsoinstitut, 1999). För idrottslärarna och idrottslärarstudenterna uppfattas det som att vara ”ute” och ”utomhus” är kärnpunkterna i hur de definierar friluftsliv och att det viktigaste är att få ut eleverna för undervisning. När idrottslärarna beskriver hur de arbetar med friluftsliv lägger några av dem till ”det enda jag kallar friluftsliv i min undervisning” (Idrottslärare 1) och ”känns som friluftsliv” (Idrottslärare 2) upplever jag det som att de motiverar för eller stärker någon

speciell aktivitet som är friluftsliv. Samtidigt som de bedriver andra aktiviteter som möjligtvis då är ”mindre friluftsliv”. Det kan vara resultatet av hur läroplanen tolkas och den ”transformering” som sker hos läraren (Linde 2006). Öhman & Söderberg (2000) diskuterar kring friluftsliv och menar att definitionen är så pass omfattande att all form av aktiviteter utomhus och vistelse utomhus uppfattas som friluftsliv. Moment som idrottlärarna har inom friluftsliv var bl.a. orientering och längdskidåkning, som enligt statens definition där friluftsliv ska bedrivas ”(...) utan krav på prestation eller tävling” (Statens folkhälsoinstitut, 1999) blir svår att fullgöra. Idrottlärare 1 svarar att inslagen förekommer då det handlar om att få in betygsunderlag. Samtidigt menar de att det går att bedriva friluftsliv enligt definitionen. Några av idrottlärostudenterna tror att det är eleverna som initierar i prestation- och tävlingsverksamhet mot lärarens syfte med undervisningen. Backman (2008) tar upp olikheter som finns i statens definition i förhållande till ämnets betydelse i kursplanen och menar att ämnet i skolan liknar mer traditionell idrott. Aktiviteter som vanligtvis förekommer är aktiviteter med inslag av konkurrens och tävling. Personligen så tror jag att det är vanligt för att hinna med att ha friluftsliv undervisning. En som arbetar i grundskolans senare år har knappt 60 minuter långa lektioner och då blir det en tidspress att hinna med det som ska göras.

Backman (2010) har i en studie kommit fram till att skolans organisatoriska och fysiska ramar gör friluftsliv undervisningen begränsad. Han tar upp faktorer som gruppstorlek, lektionstid, utrustning, ekonomiska resurser och närheten till naturen, vilket också stämmer överens med respondenterna i min studie. Förutom lärare 4 som arbetade på en skola med nära tillgång till naturen. Han menar att de har goda förutsättningar för att bedriva friluftsliv men påpekar att han arbetat på skolor där det varit sämre. Något mer som går att urskilja var att lärare 1 tog upp hur en grupp vars förkunskaper och grupp kemi också påverkar undervisningen vid planering och val av aktiviteter. Samma lärare menar att idrottlärostudenterna som han har gått ”(...) blundar ju alltid för ramfaktorerna och verkligheten”. Backman (2010) är inne på samma linje och menar att följderna av alla ramfaktorerna kan göra det svårt för idrottlärostudenterna att tillämpa friluftsliv i skolmiljö.

Backmans (2010) studie undersöker också hur idrottlärostudenterna påverkar blivande lärare med alla resurser som läggs ned i friluftsliv momentet, som han kallar ”exklusivt friluftsliv”. Alla de intervjuade tycker att idrottlärostudenterna i momentet friluftsliv är överflödiga i förhållande till hur det ser ut i skolan. Och att den inte riktigt förhåller sig till verkligheten. Många av dem menar att de saknades undervisning i hur aktiviteter med större elevgrupper ska bedrivas. Alla idrottlärostudenterna och blivande idrottlärostudenterna har haft aktiviteter som ”vinterfriluftsliv” med bl.a. utförsåkning och fjällvandring under sin utbildning. Moment som Backman (2010) menar hör till ”exklusivt friluftsliv” som nämnts tidigare. För övrigt förekommer det undervisning i bl.a. orientering, skridskoåkning och längdskidåkning, som enligt Backman (2010) mer liknar idrott utomhus. Personligen så tycker jag att det är ett problem att utbildningen inte förhåller sig till hur skolundervisningen bedrivs. Det är bra att få prova på att t.ex. fjällvandring men att det samtidigt bör lyftas fram enklare alternativ på hur friluftsliv kan bedrivas. Sedan är det svårt att veta hur styrdokumenterna i idrottlärostudenterna följer men dem bör förenklas enligt mig och anpassa sig till en mer

realistisk undervisning. Det är viktigt att utbildningen ger en bredd av aktiviteter och då ämnet definieras olika och lärarna gör på sitt sätt är det betydande med flera alternativ.

För att återgå till skolinspektionens kvalitetsgranskning i idrott och hälsa angående behovet av att utveckla fler arbetssätt för omsättningen av styrdokumentens mål i undervisningen, samt behovet av en tydligare bredd i kompetensutvecklingen i samband med ämnesinriktad undervisning (Skolinspektionen, 2012), har jag i mitt arbete fått en inblick i hur lärare och blivande idrottslärare ser på friluftsliv inom idrott och hälsa. Utifrån min studie så finner jag mycket delade meningar om vad som är friluftsliv. Definitionen av ämnet är något som var och en tolkar och sedan omsätter i undervisningen utifrån olika faktorer som påverkar utförandet av lektionerna inom friluftsliv. För att bedriva dem tror jag att det är viktigt att få ut så mycket som möjligt från utbildningen och har fått testa på många olika aktiviteter. Det är viktigt anser jag att ha alternativ som också befinner sig på olika nivåer. Att det är bra att få testa på fjällvandring men vikt bör samtidigt läggas på enklare former av friluftsliv som går att tillämpa i en skolmiljö där tillgången till natur är besvärlig. Styrdokumentens tillämpning i undervisningen påverkas av respektive lärares behandling av friluftsliv utifrån läroplansteorin och hur dem bearbetar styrdokumentens formulering för att sedan transformera och slutligen realiserar stoffet till undervisningen (se figur 1; Linde, 2006).

Min ambition med denna undersökning har varit att utifrån mitt formulerade syfte med arbetet att besvara frågeställningarna: *Hur definierar lärare inom idrott och hälsa och blivande idrottslärare friluftsliv? Hur bedrivs friluftsliv inom idrott och hälsa undervisningen? Vilka faktorer påverkar hur friluftsliv undervisningen bedrivs? Och hur anpassar sig idrottslärarutbildningen till hur undervisningen bedrivs i skolorna?* Min kvalitativa studie kring hur idrottslärare och blivande idrottslärare ser på faktorer som påverkar undervisningen har i många avseenden bekräftat tidigare bevisat material. Vilket bevisar att det finns ett intresse att reda ut de många frågetecken som finns kring friluftsliv undervisningen i skolan. Det visar också på att det finns en brist i hur ämnet behandlas då de individuella definitionerna och tolkningarna ofta är olika.

I denna studie går det att se en generell samsyn i hur idrottslärarna och de blivande idrottslärarna definierar friluftsliv men det som realiserar i undervisningen liknar en annan form av undervisning. Den undervisning som praktiseras hos de tillfrågade idrottslärarna är orientering, skridskoåkning, skidåkning, paddling, tältning, grillning och generell färdighetsträning (se figur 2). Några av dem stämde överens med de aktiviteter som de fick göra på idrottslärarutbildningen förutom fjällvandring och utförsåkning som de tycker är svårt att tillämpa vid friluftsliv undervisningen. Faktorerna som påverkar undervisningen (se figur 3) bekräftades mestadels från tidigare studier framförallt kring ramfaktorerna som inte idrottslärarna kan påverka. En av lärarna menade att grupp kemi och elevers förkunskaper påverkar, faktorer som inte hittats i tidigare forskning. Viktiga beståndsdelar som enligt mig verkligen inverkar på undervisningen gällande planering och val av innehåll. En idrottslärare påpekar en kontrast som han upplevde då det gällde att på egen hand bedriva friluftsliv i skolan från att ha gjort aktiviteter med blivande lärare. Det menar han också är en ramfaktor. Alla som har deltagit i undersökning tycker att idrottslärarutbildningen inte anpassar sig till

verkligheten och skolundervisningen. De som framförallt lyfts fram kring det är de val av aktiviteter som bedrivs under idrottslärarutbildningen. Lärdomar jag tar med mig från det här arbetet är att idrottslärare och idrottslärarstudenter ser på och definierar friluftsliv på ett likartat sätt. De studenter som har gått idrottslärarutbildningen är medvetna om att många delar i friluftslivet från utbildningen är svåra att omsätta i praktiken. Det påpekar också idrottslärarna. Det var häpnadsväckande att höra idrottslärarnas reaktioner kring anpassningen. En tyckte att det var ”två olika världar”, en menar att det var en ”kraftig överinläring” och en menar att den var ”överdriven”. Det som påverkar undervisningen är de faktorer som står utom idrottslärares makt. Några av idrottslärarna ser det som besvärligare att bedriva friluftsupervisning gentemot andra moment.

4.3 Tillförlitlighet och Metoddiskussionen

Till min studie har intervjuer använts som datainsamlingsmetod. Den metoden såg jag som lämplig då syftet med arbetet var att undersöka idrottslärare och blivande idrottslärares uppfattningar kring friluftsliv. Urvalet av de intervjuade gjordes ur ett bekvämlighetsurval (Bryman, 2011), på så sätt blev det enklare att samla in material på ett mer tidsekoniskt vis. Det insamlade materialet bearbetades med transkribering som gjordes senast två dagar efter intervjutillfället. Alla intervjuer gjordes på samma sätt med enskilda samtal som varade omkring 30 minuter. Alla respondenter som deltog var män, som inte har något med undersökningens avsikt att göra men kan ha påverkat utgången av arbetet och tillförlitligheten. I informationsmailet uppgavs att intervjuerna skulle ta omkring 30 minuter, de gjorde att idrottslärarna tog sig tid till att svara på mina frågor och inte upplevdes stressade eller pressade. Tre av intervjuerna med idrottslärarna skedde på deras skolor och en var hemma hos en lärare. Som en ovan intervjuare så märkte jag att min intervjuteknik utvecklades och ändrades under datainsamlingsperioden. Strukturen på intervjuguiden gjordes också om under perioden då jag märkte att en del frågor föll naturligt efter varandra. Dessa faktorerna kan ha påverkat arbetets reliabilitet som lutar sig åt resultatet och tillförlitligheten i arbetet (Kvale & Brinkmann, 2009). Idrottslärarstudenterna intervjuades samtliga på högskolan i grupper där det var en lugn miljö för att inte på något sätt störas. Deltagarna informerades innan intervjuerna att allt material skulle hållas konfidentiellt och så att ingen obehörig kunde få tillgång till det insamlade materialet (Stukat, 2005). Tillförlitligheten i arbetet är skulle vara högre om fler lärare hade ställt upp i undersökningen. Något som likväl ökar tillförlitligheten i arbetet är att undersökningen i många avseenden bekräftar tidigare studier kring ämnet.

Faktorer som kan ha påverkat undersökningens avsikt, det vill säga validiteten i arbetet, är idrottslärarnas erfarenhet och bristande erfarenheten hos de blivande idrottslärarna (Brinkmann & Kvale, 2009). Arbetserfarenheterna för lärarna varierade från 3 månader till 30 år. Då dels praktiskt arbete med friluftsliv kan påverka och hur längesedan de gick sin idrottslärarutbildning. De faktorerna kan ha spelat in i hur de svarat på frågorna. Studenterna som deltog i undersökning har någon gång under de senaste fyra åren läst idrottslärarprogrammet. De lärare som ställde upp i undersökningen arbetade två på grundskolans senare år och två på gymnasiet. Ur den aspekten kan det också ha påverkat validiteten då de följer olika styrdokument.

Syftet med den här undersökningen var att få en uppfattning om hur idrottslärare och blivande idrottslärare tänker om ämnet och hur de ser på faktorer som påverkar undervisningen. Utifrån mitt syfte och min metod anser jag att resultatet som har kommit fram har svarat på min frågeställning. Då undersökningen endast omfattar åtta stycken intervjuer bör den inte generaliseras (Johansson & Svedner, 2011).

4.4 Förslag till fortsatt forskning

Det finns flera olika sätta att ta den här studien vidare. Ett alternativ för att göra en fördjupning är att använda fler datainsamlingsmetoder. Det skulle kunna vara att utöver intervjuer också göra en enkätundersökning med elever. Ett intressant förslag till fortsatt forskning på min studie är att göra en undersökning om hur elever uppfattar friluftsliv och erfarenheter som de har från skolan och privat. Detta skulle också kunna sättas i relation till hur idrottslärare diskuterar kring ämnet, med hur undervisning bedrivs och hur styrdokumentet ser ut. Då skulle idrottslärarna kunna ingå i en gruppintervju för att på ett tydligt sätt ta upp hela diskussionen kring friluftsliv (Trost, 2005). Ett tillvägagångssätt som en enligt mitt tycke skulle ge en mycket intressant diskussion.

Ett annat förslag till fortsatt forskning är att göra en jämförelse med hur en skola som är centralt belägen i en stad bedriver friluftsliv med en skola som ligger i en mindre ort med nära tillgång till naturen.

REFERENSER

- Al-Abdi, Abdul-Muttalib (1984). *Friluftsverksamheten i innerstadens gymnasieskolor: [Outdoor activities in city-centre upper-secondary schools] : en undersökning av hur friluftsverksamhetens mål förverkligas i gymnasieskolan i Stockholms innerstad*. Linköping: Dep. of education [Pedagogiska inst.], Univ.
- Backman, Erik (2010). *Friluftsliv in Swedish physical education - a struggle of values [Elektronisk resurs] : educational and sociological perspectives*. Diss. (sammanfattning) Stockholm : Stockholms universitet, 2010
- Backman, Erik (2007). *Teaching and learning friluftsliv in physical education teacher education*. Lic.-avh. (sammanfattning) Stockholm : Lärarhögskolan i Stockholm, 2007
- Backman, Erik (2004). *Friluftsliv i grundskolan. Mellan nytta och nöje : bilder av ämnet idrott och hälsa*. S. 173-188
- Blom, K. Arne & Lindroth, Jan (1995). *Idrottens historia: från antika arenor till modern massrörelse*. Farsta: SISU idrottsböcker
- Brügge, Britta, Glantz, Matz & Sandell, Klas (red.) (2011). *Friluftslivets pedagogik: en miljö- och utomhuspedagogik för kunskap, känsla och livskvalitet*. 4., [uppdaterade, rev. och utök.] uppl. Stockholm: Liber
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Emmelin, Lars, Fredman, Peter & Sandell, Klas (2005). *Planering och förvaltning för friluftsliv: en forskningsöversikt*. Stockholm: Naturvårdsverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5468-6.pdf>
- Eskilsson, Sven Olov & Magnusson, Ninel (1981). *Friluftsverksamhet för alla: en bok om verksamheten i grundskolan*. Stockholm: LiberUtbildningsförl.
- Gillham, Bill (2008). *Forskningsintervjun: tekniker och genomförande*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Gustafsson, Christina, Selander, Staffan & Dahllöf, Urban (red.) (1994). *Ramfaktorteoretiskt tänkande: pedagogiska perspektiv : en vänbok till Urban Dahllöf*. Uppsala: Pedagogiska institutionen, Univ.
- Hassmén, Nathalie & Hassmén, Peter (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. Stockholm: SISU idrottsböcker

- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2010). *Examensarbetet i lärarutbildningen*. 5. uppl. Uppsala: Kunskapsföretaget
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, Håkan & Meckbach, Jane (red.) (2007). *Idrottsdidaktiska utmaningar*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Larsson, Staffan (2001). *Kvalitativ analys - exemplet fenomenografi*. Enskede: TPB
- Linde, Göran (2006). *Det ska ni veta!: en introduktion till läroplansteori*. 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lundgren, U.P (1979). *Att organisera omvärlden. En introduktion till läroplansteori*. Liber Förlag. Stockholm.
- Pedagogisk forskning i Sverige*. (1996-). Göteborg: Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet. Tillgänglig på Internet:
<http://www.ped.gu.se/biom/journal/pedfo/pedfo.html>
- Sandell, Klas & Sörlin, Sverker (red.) (2008). *Friluftshistoria: från "hårdande friluftsliv" till ekoturism och miljöpedagogik : teman i det svenska friluftslivets historia*. 2., omarb. uppl. Stockholm: Carlsson
- Sandell, Klas, Sandell, Klas, Arnegård, Johan & Backman, Erik (2011). *Friluftssport och äventyrsidrott: utmaningar för lärare, ledare och miljö i en föränderlig värld*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Skolinspektionen (2012) *Utvecklingsområden idrott och hälsa*. (www document). URL <http://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Genomforda-kvalitetsgranskningar/Idrott-och-halsa/Utvecklingsomraden-idrott-och-halsa/>
- Statens folkhälsoinstitut (2012) *Definitioner*. (www document. URL <http://www.fhi.se/Vart-uppdrag/Fysisk-aktivitet/Definitioner/>
- Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Svenning, Stephan (2001). *Rapport om friluftsverksamheten i skolan*. Stockholm: Skolverket
- Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Uljens, Michael (1989). *Fenomenografi: forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur

Utbildningsdepartementet, (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna: Lpo 94:Lpf 94*. Stockholm: Fritzes.

Utbildningsdepartementet, (2011a). *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket

Utbildningsdepartementet, (2011b). *Läroplanen för gymnasieskolan 2011*. Stockholm: Skolverket

Yttergren, Leif (1996). *Friluftsliv i förändring: individ, samhälle och marknad i samspel och konflikt*. Stockholm: Idrottshögsk

BILAGOR

Bilaga 1 Informationsmail

Hej XXX!

Jag heter XXX under den här hösten arbetar jag med mitt examensarbete 30 hp i idrott och hälsa ämnet. Inom ämnet har jag valt att skriva om friluftsupervisningen i idrott och hälsa. Ämnet har intresserat mig då det är ett central ämne i läroplanen och något som tar mycket plats i idrottslärarutbildningen. Syftet med mitt examensarbete är att undersöka hur lärare i idrott och hälsa och blivande idrottslärare ser på friluftsliv samt att undersöka faktorer som påverkar undervisningen i ämnet. Intervjun väntas ta omkring 30 - 45 minuter och varken ditt namn eller skolans namn kommer på något sätt nämnas i uppsatsen. Intervjun kommer också att spelas in av mig för att kunna bearbetas av mig endast.

Har du tillfälle att ställa upp någongång under veckorna 41 – 44?

Med vänliga hälsningar Eric Pousette

Bilaga 2 Intervjufrågor (Idrottslärare)

Introduktion

- *Hur länge har du arbetat som idrottslärare?*
- *När examinerades du som lärare i idrott och hälsa?*
- *Hur länge har du arbetat på den här skolan?*

Friluftsupervisningen

- *Vad tänker du på när du hör ordet "friluftsliv"? (generell uppfattning)*
- *Hur skulle du definiera "Friluftsliv"?*
- *Undervisar du i friluftsliv?*
- *Hur bedrivs friluftsupervisningen på er skola? (i form av aktiviteter)*
- *Har ni friluftsdagar på er skola? (Vad kan dem bestå av?)*
- *Vad har ni för förutsättningar till friluftsupervisning? (eventuellt försvårar)*
- *Ramfaktorers påverkan (tid, schema, ekonomi och geografi?)*
- *På statligt håll definierar man friluftsliv som "... aktivitet där utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling" (Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer 1999).
Sker er friluftsupervisning utan inslag på prestation eller tävling?*
- *Är det möjligt att bedriva friluftsliv utan prestations – eller tävlingsverksamhet?*

Idrottslärarutbildningen

- *Hur var din utbildning i friluftsliv på idrottslärarutbildningen? (omfattning i förhållande till andra moment?)*
- *Vad fick du prova på för olika typer av friluftsliv under din studietid?*
- *Om du tittar på det du lärt dig inom friluftsliv under din studietid i förhållande till det du gör idag, tycker du då att utbildningen "anpassar" sig till hur det ser ut i skolorna?*

Styrdokument

- *Som du vet står friluftsliv med som ett huvudmomenten i läroplan. Hur ser du på de målen, är de svåra att uppnå?*
- *Har du märkt några skillnader mellan den "nya" och den "gamla" läroplanerna/ämnesplanerna gällande friluftsliv?*

Bilaga 3 Intervjufrågor (Idrottslärarstudenter)

Introduktion

- *När började du din idrottslärarutbildning eller när blev du klar?*
- *Vad tänker du på när du hör ordet "friluftsliv"?*
- *Hur skulle du definiera "friluftsliv"?*

Idrottslärarutbildningen

- *Hur var din utbildning i friluftsliv under idrottslärarutbildningen? (Omfattning? typer av friluftsliv?)*
- *Vad har du för förväntningar kring friluftslivundervisningen? Vad tror du påverkar den osv)*
- *Vad tror du påverkar hur friluftslivundervisningen bedrivs i skolorna? (ramfaktorer)*
- *Känner du att du har tillräcklig kunskap inom friluftsliv?*
- *Vilken typ av friluftslivundervisning tror du är vanligast i skolorna?*
- *Av de erfarenheter du har från friluftsliv i utbildningen till idrottslärare, känner du då att de stämmer överrens med det som bedrivs i skolorna? (olika typer av friluftsliv?)*
- *På statligt håll definierar man friluftsliv som "... aktivitet där utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling" (Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer 1999).
Hur tror du friluftslivundervisningen sker ute i skolorna? Är de utan krav på prestation och tävlingsverksamhet?*